

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Acta sanctorum

quotquot toto orbe coluntur, vel a catholicis scriptoribus celebrantur, quae
ex Latinis et Græcis, aliarumque gentium antiquis monumentis

Quo dies tertius et quartus continentur

Bolland, Johannes

Parisiis et Romae, 1866

De S. Aurea Virgine Abbatissa Parisiis In Francia. Commentarius
Historico-Criticus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72907](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72907)

DE S. AUREA VIRGINE ABBATISSA

PARISIIS IN FRANCIA.

COMMENTARIUS HISTORICO-CRITICUS.

J. G.

§ I. Sanctæ in Martyrologiis annuntiatio: ejus cultus et Officium ecclesiasticum, Actorum notitia, eorumque sublesta fides.

ANNO CIRCI-
TER DCLXVI.
S. Aurea ab
Adone aliis-
que præter-
missa,

Lutetiam Parisiorum, urbem Gal-
liarum primariam, suarum splen-
dore virtutum et pretiosa in consp-
ectu Domini morte illustriorem
reddidit S. Aurea virgo, quam
S. Eligius, postmodum Novio-
mensis episcopus, trecentis puellis
in cenobio, a se Parisiis exstructo, præfecerat abbatissam. Hanc Deo dignam Puellam, quo nomine
S. Audoenus in Vita S. Eligii eam appellat, mirum
est, antiquis Martyrologiis classicis, si Usuardinum
excipias, ignotam, aut certe prætermissam fuisse.
Aurea, Parisiensis virgo, inquit Sollerius noster in
suo Usuardo illustrato, pure Usuardina est, omni-
bus aliis Martyrologiis antiquis ignota, saltem præ-
terita. Nam quod Adoniana quædam apographa
Auream virginem hoc die signent, id Sollerii effato
minime officit. Esse enim augmentum aliena manu
Martyrologio Adonis insertum, non ex unius aut
alterius codicis, sed ex plurium pervetustorum dili-
genti collatione rectissime consuerunt Mosander et
Rosweydyus noster, qui Auream proinde in Appen-
dicem amandarunt. Accedit, quod B. Notherus eam-
dem pariter omiserit, id verisimiliter non facturus,
si eam apud Adonem, quem non secus ac Hierony-
miana et Rabani Martyrologia, passim describit,
commemoratum invenisset. Neque hinc etiam arguas,
cum pariter Usuardinum Martyrologium maxima
ex parte coaluerit ex Adone, S. Auream, quam
Usuardus annuntiat, fuisse in Adonis Martyrologio
ab eo repertam. Nam non sic illum Usuardus secutus
est, ut latiori quandoque via incedere, et notiores sibi
Sanctos, præsertim Parisienses, ab Adone præter-
missos, commemorare sibi vellet duceret.

ab Usuardo
varisque
martyrologiis

¶ Porro laudati supra Usuardi Martyrologium,
a Sollerio nostro editum, sic eam ad hunc diem com-
memorat: Civitate Parisiis, sanctæ Aureæ virginis,
legiturque eadem hæc annuntiatio in codicibus Pra-
tensi, Heriniensis alisque, quos ex Sollerio recensere
longum foret. Consonant illis Hagiologion Franco-
Galliæ, a Labbeo ex antiquo Martyrologio abbatæ
S. Laurentii Bituricensis excerptum, Florarium
nostrum, anno 1486 manu exaratum, Martyrolo-
gium Germanicum, vulgo Canisio adscriptum, Ga-
lesinius alique martyrologi, quorum annuntiationes
huc non transcribam, propterea quod vix aut ne vix
quidem in ipsis vocibus ab adducta Usuardi annun-
tiatione discrepent. Aliorum tamen additamenta,
tam quæ veritate nitantur, quam quæ a veritate
deflectant, hic recensere lubet, ut hinc paucis non-
nulla lector prænoscat, quæ postmodum pluribus de
S. Aurea tractanda venient. Ac primo quidem me-
moratæ supra Usuardinæ annuntiationi Muneratus
apposite hæc adjicit: Cujus (S. Aureæ) corpus re-
quiescit in ecclesia S. Eligii prope palatii, seu
prope palatium, ut ex Grammaticæ regulis Molanus
scripsit. Addit itidem aliqui Bruzellensis codex
Usuardinus Ms., rectissime ita referens: Parisiis
civitate, depositio beate Aureæ virginis, quam
beatus Eligius præfecit puellarum monasterio, quod
ipse ibi (ut infra num. 20 ostenditur) construxit;
ipsum vero tempus, quo S. Aurea floruerit, ita Mau-
rolycus sua annuntiatione designat, Parisiis sanctæ
Aureæ virginis, tempore Heraclii: præfuit enim
imperio Heraclius eodem tempore, quo Dagobertus I,
Galliarum rex, Parisiis ædes illas S. Eligio tradidit,
quas hic in sacrarum virginum cenobium conversas,
sanctæ Abbatissæ nostræ vigili curæ et sollicitudini
commisit. Atque hinc vide, quantum a vero aberrat-

verit Felicius, cum illam tempore Henrici im-
peratoris, cujus nominis nullus ante sæculum x
imperitavit, floruisse et martyrio affectam fuisse,
commiscitur, sic scribens: Aurea V. et M. cele-
bris Parisiis tempore Henrici imp.

¶ Sed Baronium potius aliosque martyrologos,
melius de Sancta nostra instructos, hic audiamus,
Sic ille in Martyrologio Romano hodierno: Lutetiæ
Parisiorum S. Aureæ virginis, quam temporibus
Dagoberti I, regis Francorum, circa annum Do-
mini 650 floruisse, recte in Notis suis statuit. Cas-
tellanus Baronianæ annuntiationi, sermone Gallico
expressæ, in marginali adnotatione subdit, fuisse
primam abbatissam S. Martialis Parisiis sub Re-
gula S. Columbanii. Consonat Martyrologium Pa-
risiense, anno 1727 impressum, cum ad diem 4 Octo-
bris ita refert: Parisiis, sanctæ Aureæ virginis,
monasterio sancti Martialis intra civitatem, a
S. Eligio, qui trecentas ibi puellas congregaverat,
sub Regula S. Columbanii degentes, præfectæ ab-
batissæ. Rursus ad diem 5: Eodem die festum
S. Aureæ, quæ die hesternæ obiit. Saussayus vero
in suo Martyrologio Gallicano ad diem 4 Octobris
S. Auream non tantum Baronianis verbis annuntiat,
sed elogium eis superaddit, prolixum illud quidem,
sed, ut sæpe alias, non omni ex parte veritate nitum,
a quo proin melius abstinuisset. Wion, Menardus,
Bucelinus alique Benedictini, cum S. Auream suis
accensendam existiment, eam Fastis sui Ordinis ad
hunc diem inscripserunt; qua in re sequacem habuere
Arturum a Monasterio in suo Gynæceo, ubi illam
vocat Abbatissam Benedictinam, vitæ sanctimoniam
et miraculorum præstantia celeberrimam. Rectene
hæc, an secus, in medium prolata sint, suus erit
infra disputandi locus. Abest certe S. Aurea a non-
nullis Benedictini Ordinis Martyrologiis; neque etiam
ullus mihi post diligentem indagacionem vel syn-
chronus vel suppar auctor occurrit, qui prodigia illa,
quibus S. Auream in vicis celeberrimam fuisse, vulgo
serunt, suo testimonio firmata reliquerit.

recentioribus,
etiam mon-
asticis annun-
tiatur,

¶ Canonici Regulares S. Genovefæ Parisiensis,
Congregationis Gallicanæ, in Breviario ad usum
suar insignis et regalis abbatæ tum veteri, tum novo,
S. Auream, non quidem ut suam, sed patriæ com-
munis ejusque reliquiarum, Parisiis existentium,
titulo, Calendario suo inseruerunt, eamque ritu se-
miduplici, ut vocant, ad diem 3 Octobris venerantur;
quo ritu et die etiam Sancta colitur in Breviario
ecclesiæ Parisiensis. Quod autem ipso emortuali suo
die cultum sibi proprium hæc Sancta non habeat,
facit S. Francisci Assisiensis die 4 Octobris cele-
branda Parisiis festivitas: hinc sanctæ Virginis
festum in sequentem diem, quæ 5 est transfertur, ut
ex Mrl. et Breviario Parisiensi superius ostensum
est. Id tamen, teste Bailletto, speciale habent geminæ
Parisienses ecclesiæ, altera S. Paulo, ubi Aurea
sepulta fuit, altera S. Eligio et S. Aureæ, ubi hujus
reliquiæ asservantur, dicata, ut in his sanctæ Ab-
batissæ festum in Dominicam diem, quæ festum
proxime antecedit, plerumque prævertatur, et ritu,
qui ecclesiarum patronis deferri solet, semper cele-
bretur. Sed hæc distinctius meliusque exponit Kalen-
darium Spirituale Parisiense, quod penes nos est,
anno 1686 excusum et sequentibus annis continua-
tum, Ex hoc patet, S. Aureæ festum in ecclesia
S. Pauli Dominica prima Octobris, sive hæc natalem
ejus in cælis diem præcedat, sive subsequatur, so-
lemni semper venerationis ritu celebrari, prout præ-
fert eidem Dominicæ adscripta annuntiatio, ita

coliturque
præcipue
Parisiis.

Latine

AUCTORE
J. G.

Latine sonans : In S. Pauli S. Aurea, festum secundi patroni, concio, post Vesperas ad ejus tumulum supplicatio. *At vero in S. Eligii ecclesia, et in sacello monialium, quæ a S. Aurea nomen habent, die 3 Octobris, sive in hanc dies Dominica, sive quævis alia incidat feria, sanctæ Abbatissæ constantè festa lux agitur, ut ex eodem Calendario liquet, in quo ad hunc diem in præfata ecclesia hæc annuntiantur* : Ad S. Eligium Barnabitarum, fectum S. Aureæ, ut secundi patroni, expositio venerabilis Sacramenti et concio; per Octavam ejus lipsanthea detegitur; hæc vero in memorato sacello : Ad S. Auream festum titolare, expositio Vener. Sacramenti et concio.

alibi que in Gallia; imo et Romæ venerationem habet.

5 *Atque hinc, qualis quantaque in his ecclesiis veneratio sanctæ Abbatissæ nostræ deferatur, abunde innotescit. Neque Parisiis tantum, sed et in variis Galliæ diocesisibus puta Meldensi, Leonensi et Bellovacensi Cælitum honores, seu ecclesiastico Officio, seu Lectionis unius aut orationis ejus recitatione S. Aureæ exhibentur; imo, quod fortasse mireris, in ipsa urbe Roma S. Aurea speciali veneratione non caret, prout in suo Hagiologio testatur Castellanus et ex eo Bailletus. Ne quis autem existimet, in Romana S. Eusebii ecclesia non Auream Parisiensem, sed Auream V. et M. Ostiensem coli, prohibet tum ipsa Aureæ Parisiensis usitata Romæ nomenclatura, tum ipse Pancirolus, scriptor Italus, in suis Thesauris urbis Romæ, ubi verbis Italicis, a me Latine redditis, pag. 167 ita loquitur* : Et quamquam in media navi (ecclesiæ S. Eusebii) depicta cernatur S. Aureæ virginis historia, non id tamen ratione advectorum illuc ejus reliquiarum factum fuisse, existimandum est (nec enim de translatis Romam S. Aureæ nostræ reliquiis quisquam scriptor meminuit) sed quia antiquitus Cardinales Galli, hoc titulo gaudentes, hujus Parisinæ Virginis, quæ sanctissime in monasterio trecentarum monialium, a S. Eligio exstructo, vitam egit, memoriam innovarunt. Hæc Pancirolus, qui recte etiam S. Auream Parisiensem ab homonyma virgine et martyre Ostiensi loco citato et pag. 758 distinxit. Hæc quippe virgo martyr, non vero Parisiensis Aurea, contra ac innuere varii scriptores videntur, in Ostiis Tiberinis dicatam Deo sub sui nominis invocatione basilicam habet, aliamque etiam Romæ habuit, quæ hocce tempore, teste laudato Pancirola pag. 758, S. Spiritus Neapolitanorum vocitatur.

Officii ejus ecclesiastici notitia datur,

6 *Est in Franciam, unde digressi sumus, revertamur, quæque de Sanctæ cultu dicenda supersunt, absolvamus. Præter tres secundi Nocturni Lectiones, ex apocryphis S. Aureæ Actis desumptas, veteremque hanc Antiphonam Rhythmicam* : Venit ergo Parisius virginittatis radius et latuit sub modio humilitatis gaudio, quæ nunc abrogatæ sunt, elapsis sæculis omnia in ecclesiastico Sanctæ Officio de Communi unius virginis legebantur. Verum anno 1729 pro monialibus, quæ a S. Aurea nomen habent, conditum fuit aliud, omni ex parte novum propriumque Officium, quod illustrissimus archiepiscopus Parisiensis, Carolus Gaspar Guillelmus de Vintimille anno 1751 approbavit et in sacello monialium istarum die S. Aureæ sacro recitari posse, censuit editoque decreto sancivit. Oratio, quæ per totum hoc Officium et in Missæ Collecta legitur, hæc est : Deus, qui virginem Auream in sponsarum tuarum regimen multiplici charismatum dono cumulasti, da, ut ejus exemplis et præsidii delectationes noxias calcantes, unctione tua cælesti perfundamur. Per Dominum etc. Hymni vero, qui in utrisque Vesperis, Matutino et Laudibus recitantur, uti et sic dicta Prosa, quæ ante Evangelium in Missa legitur, vario metro S. Aureæ gesta complectuntur, visque, quæ S. Audoenus de ea scripsit, consonant; quare et hic exhiberi merentur.

tresque ex hoc Hymni, alter ad utrasque Vesperas,

7 *Ita se Hymnus ad utrasque Vesperas habet* :
Virgines inter, Parisina tellus
Quas Deo vovit, veneranda præses,
Mille virtutum decorata gemmis,
Aurea fulget.

Congregat Virgo comites trecentas,
Æmulas votis paribus, virili
Corde spondentes crucis et beatum
Tollere pondus.

Sive præclaris titulis nitescant,
Et trahant altam seriem parentum;
Sive dejecto lateant sub ortu;
Suscipit omnes.

Tota concentu modulans superno
Turba certatim ferit astra, nullo
Frangitur carnem domitans labore,
Abdita mundo.

Civitas castos stupefacta cœtus
Inde miratur, tot amat columbas,
Astra spectantes, gemitu serenans,
Condere muris.

Summa laus Patri, genitque Verbo,
Et tibi compar utriusque Flamen,
Quo flagrant sponsæ, docilesque Christi
Jussa sequuntur. Amen.

8 *Ad Matutinum vero sic Hymnus sonat* :
Instaurat aedes munere regio,
Quas virginali mox replet agmine
Sanctisque decretis gubernat
Elegius; bene notus urbi.

Quin copiosos et reditus parat,
Fundatque sacram, Paule, tibi domum,
Qua sub decore tum reponat
Virgineis cineres sepulcro.

O qualis unam præficit Auream!
Quam candidatos docta regit greges!
Quam laudat æternis triumphis
Progenies numerosa Matrem.

Huc huc, puella, rumpite vincula
Pompasque digno spernite labiles
Festu superbæ; carcer aula
Clarior hic super astra transfert.

Intendit uni nupta cohors Deo,
Et se supernis fontibus ebriat,
Cælo voluptatis fluenta
Donec orans reserata potet.

Laus summa Patri summaque Filio,
Sit par et almo laus quoque Flamini,
Quo turba sponsarum coruscant
Virgineis redimita sertis. Amen.

9 *Hunc Hymnum alter in Laudibus excipit, his et tertius ad concinnatus verbis* :
Laudes

Fulget læta dies, qua venerabilis
Arces, deposito corpore, lucidas
Sanctis ingreditur, Virgo, sodalibus
Et sponso frueris Deo.

Astris admonitam non pavor occupat,
Non morbi saniem, non fugis exitum :
Quas invita regis, sponte deces mori,
Vale dicis et ultimum.

Inflammatus amor non patitur moras.
Terris exuvias linquis et æmulas
Jungit plaga tibi, mox tumulo pari
Dulcis consociat sopor.

Fœlix interitus, somnus amabilis,
Quo Christi placidum sponsa petens sinum
Immortale jubat, vivida gaudia
Vinclis exiliens rapis.

Quam virtutis apex, virgineus nitor,
Commendatque fides, ardor et ætheris,
Nos o concilies, Aurea, nunc Deo :
Plebem protege deditam.

Urbem Diva fove, quæque pericula
Victis invigilans hostibus amove :
Fac nullus quatiat turbo Lutetiam :
Christus regnet in omnibus.

Patri maxima laus, maxima Filio,
Amorurumque tibi maxima, Spiritus,
Qui cælo niveis lucida virginum
Cingis tempora liliis. Amen.

10 *Quæ autem in Missa post Graduale exstat una cum Prosa, ita S. Aureæ laudes etiam celebrat* :
Deo fidelis Aurea
Dum sæculo renuntiat,
Regna quærît ætherea,

Jesu

A Jesu sponso se satiat.
Ter centum Deo virginum
Dum militant examina,
Ad usque vitæ terminum
Dux voti prærit femina.
Preces, labor continuus,
Vigilia, silentia,
Fletuum fons irriguus,
Hic vigent et jejunia.
Sed ecce sub splendentibus
Felicem post interitum
Astar, Eligi, vestibus
Præfectæ signans obitum.
Quæ, mille votis anxia,
Sponso frui desiderat,
Diem rapit et gaudia
Lavori promissa parat.
Præter triumpho comites,
Dicit vale sororibus,
Divinisque superstitibus
Consolatur sermonibus.
Tuis lætam exuviis,
Virgo, serva Lutetiam;
Et muniens præsiidiis,
Fac hostibus imperviam.
At cunctos inter ordines
Hanc blanda turbam respice,
Quæ priscas sequi virgines
Christo contendit auspice.
Cuncta contemnens terrea,
Sub tuis signis militat:
Coronari fac laurea,
Quæ cælo te nobilitat.
Suprema Patri luminum
Sit laus hic et in patria,
Sit æqua Sponso virginum,
Sit par Amori gloria. Amen.

ceteris præ-
termissis, ex-
hibentur.

11 Cetera, quæ in hoc ecclesiastico sanctæ Abbatissæ nostræ Officio propria sunt, huc non transcribam, tum quod non æque commemoratione digna mihi videantur, tum quod jam abrogata etiam sint, cum præter desumptas ex S. Audoeno Lectiones nihil ei proprium in ecclesiastico Officio nunc recitetur, ut mihi, in Sanctæ cultum investiganti, significavit ab eruditione non minus, quam ab humanitate, laudandus vir, dominus Mercier, regalis abbatissæ S. Genovevæ Parisiensis bibliothecæ præfectus, quem sine grati animi justificatione commemorare non possum ob datam ab eo sedulam investigandis S. Aureæ genuinis Actis aliisque instrumentis operam, tametsi conatus ejus, ut ipse dolet, egoque multum lugeo, par fructus non responderit: ut adeo, quantavis adhibita diligentia, alia nancisci Acta non potuerim, quam quæ jam dudum in suppellectili nostra litteraria servata, aut a nonnullis jam typis edita fuerunt, de quorum antiquitate et fide nunc disserendum est.

Acta ejus, ex
Bodecensi Ms.
codice descri-
pta,

12 Fuerunt ex omni fere hominum ordine et gente scriptores aliqui, qui uberrime S. Aureæ gesta miraculæ quasi certatim celebrasse videantur; ut adeo, si solus biographorum numerus, quorum alter alterum descripsit, Sanctorum Actis auctoritatem fidei indubitata conciliare posset, S. Aureæ Acta tum Mss., tum excusa, immerito in falsi suspicionem vocarentur. At, si S. Audoenum in Vita S. Eligii et Jonam Bobiensem in Vita S. Eustasii, qui obiter de ea meminerunt, ex numerosa illa scriptorum turba excipias, nemo unus ex illis omnibus est, qui Sanctæ cœvus aut suppar fuerit, vel qui ex puro fonte sua hausisse, dici possit. Ut hæc non tam asseram, quam probem, haud pluribus opus est, quam Actorum Mss. ministrasse notitiam, ejusque biographorum, typis editorum, indicasse ætatem. A prioribus initium duco. Quatuor jam a multo tempore in suppellectili nostra litteraria exstant S. Aureæ manuscripta Actorum apographa, de quibus generatim edici potest, faciem non esse omnibus unam, sed nec diversam tamen: ut ut enim alia aliis ampliora aut verbis correctiora sint, parentem suum fabulatorem esse clamant, sequæ ex eodem luteo fonte educta fuisse, testantur. Horum apographorum

primum submisit nobis R. P. Joannes Gamans, S. J. vir de Museo nostro alias sæpe bene meritus. Descriptum illud fuit ex cœnobii Bodecensis canonicorum Regularium S. Augustini, diocesis Paderbornensis, Passionali pergamento insigni, mensis Octobris, fol. cxxii, pag. B. Ut autem quanti hæc Acta pretii sint, lector judicet, illorum ex mox citato apographo, iisdem fere adhibitis verbis, specimen aliquod subjungo.

AUCTORE
J. G.

13 Sic igitur anonymus illorum auctor de S. Aurea statuit: nobilissimo genere orta et e finibus Syriæ Parisios peregre profecta, ibi 500 puellarum abbatissa constituitur. Cum autem in villis sororum esset, nuntiatur ei defuncta cœleraria ac clavigera sua; Abbatissa ad cœnobium revertitur, triduo mortuam, ex cujus manibus claves officinarum extorqueri non potuerant, proprio nomine compellat et ad vitam revocat; jubet administrati officii rationes reddere, quibus peractis, remigrandi ad Dominum facultatem ei impertit. Mox ad aliud prodigium delabitur anonymus: Ne Sancta murmurationibus sororum, cum panes forte iis deessent, locum det, ecce tibi, cibanum intrat, prunas ardentis cineresque illesis manibus suis foras expellit, fornacem mundat, atque ut miraculum duplicetur, nemine pulsante, sorores et vicini campanarum festivum sonitum audiunt; convolant moniales et Hymnum Te Deum laudamus concinunt, ac dein optimi panes ipsis ministrantur. Mirabilem, quæ anonymus narrat, hic nondum finis. Sed his ego referendis supersedeo, ultimum adhuc referre contentus. Abbatissa quædam in Syria, civitate transmarina, oculos quidem habens, sed minime videns, ab angelo in visu monita, ut virginem Auream, a Syriæ finibus peregrinam, Parisiis inquireret, et illic humatam e terra levaret, rem episcopo civitatis desert, cum eo iter in Gallias arripit; at ipsa defatigata in via remanet; dum interim episcopus iter prosequitur, illa ex ejus jussu scrinium, quo S. Aureæ corpus recondat, fabricari jubet. Levatur Parisiis de terra corpus, Sanctæ brachium unum abscinditur, et ecce sanguis e venis fluit; hoc episcopo Syro conceditur, qui gaudens in patriam remeant, et abbatissam Syriæ civitatis invenit, cui brachium abscissum tradit. Pretiosum hoc munus in scrinio illo collocatur et mox illa visum recipit, atque in perennem tanti miraculi memoriam nobile in Syria monasterium condit.

quorum com-
pendium tra-
ditur,

E

14 Ex tam male congestis prodigiis, ex communita illa civitate, quæ Syria dicitur, ex suppressis episcopi Parisiensis et Syri præsulibus nominibus atque ex vago res enarrandi modo, apparet, anonymum illum sæculis aliquot a temporibus S. Aureæ remotum fuisse, ac forte scripsisse sæculo x vel xi, quo tempore nihil magis scriptoribus plerisque usitatum erat, quam prodigiis suas lucubrations farcire, visiones et angelorum apparitiones referre haustaque ex sola populari traditione, ac proin valde incerta et sæpe falsa, vago quodam modo verbisque generalibus adstruere, imo et quandoque pro pietate mentiri, ut merito de iis conquesti sunt emunctæmaris scriptores aliqui, iis cœvi. Tam insulsam farraginem postquam non pauci typis ediderunt, mihi visum non est iterum recidere. Illam, cui ad id animus est, integram legat apud Bellovacensem in suo Speculo Historiali lib. xxiii, cap. 69 et seqq., vel apud Gononum in Vitæ Patrum Occidentis lib. iii, pag. 156. Et, nisi me mea fallat opinio, minime nobis succensebit prudens lector, quod ejusmodi Acta in lucem demum non protrudamus, nec eorum insistamus vestigiis, qui vel patriæ vel professionis, seu veræ, seu prætensæ, conditione adstricti, vel suas ipsi tenebras amant clausis oculis prægressos sequuntur, modo inde decus aliquod vel patriæ suæ vel Ordini, quem profitentur, obtenturum sperent. His prudentior Joannes Mabillonius, aliud nihil de gestis S. Aureæ, licet eam monialibus sui Ordinis annumeret, edendum in Sæculo Benedictino censuit, quam quod apud laudatum S. Audoenum in Vita S. Eligii de ea litteris commendatum invenit. Nunc cetera Actorum apographa paucis expendamus.

ac vitia dete-
guntur.

F

15 Ejusdem

AUCTORE
J. G.
aliaque Acto-
rum apogra-
pha, tum
Mss.,

15 *Ejusdem fursuris sunt, quæ nobis S. Aureæ miracula et gesta exhibet Pragensis codex Ms., in quo, ut præfert apographum, Vita quædam, a Bernardo Guidonis scriptæ, exstant. Nec est inter gemina jam adducta Actorum apographa notabile aliquod discrimen, quam quod interpolatione non nihil creverint Pragensia Acta, cetera non holo Bodecensibus meliora. Præter hæc tertium nobis ad manum est Actorum apographum, desumptum ex codice Ms. pergameno monasterii S. Marci PP. Prædicatorum Florentiæ post Vitam S. Eligii. Sed neque hoc, neque geminos sermones in solemnitate S. Aureæ quondam dictos, neque rhythmica, quæ post Officii Lectiones illic exhibentur, carmina, digna censui, quæ typis committantur. Illam prolificitate non minus, quam ineptis horridam sarraginem ut paucis noscas, sic habe. Relatis jam mox ex Bodecensi apographo miraculis alia multis verbis superaddit prodigia, nihilo minus stupenda, at æque incerta, ne dicam ridicula. Acta hæc Sanctæ patriam assignant in partibus Orientis in civitate, nulli geographo nota, quæ dicitur SYRIA; abbatissam illam, cujus postulatione Sanctæ corpus de terra levatum ferunt, etiam ex civitate, quæ nuncupatur SYRIA, quæ trans æquoreas plagas est, peregrinantem in Gallias stantunt. Hæc credo, aliaque commenta, quæ lubens prætereo, abunde sufficiunt, ut ne declamatoris illius prolizis naniis chartas nostras commaculemus, at potius ejusmodi Acta pro meritis explodamus. Quartum idque ultimum Actorum apographum, quod ex quodam Ms. codice Chiffletiano habemus, cum verbo tenus ineptæ illius declamationis magnam partem exprimat, morari nos nullatenus debet, ad examinanda jam typis excusa Acta proferantes.*

tum excusa,
sublestæ fidei
esse ostenduntur.

16 *A memoratis jam apographis si interpolationes nonnullas communesque rhetorum locos demas, eadem habebis Acta, quæ Vincentius Bellovacensis, sæculi xiii scriptor, suo Speculo Historiali lib. xxiii, cap. 69 et tribus seqq. inseruit, et quæ Petrus de Natalibus lib. ix, cap. 25, ac S. Antoninus parte 2 Historiarum, titulo 15, cap. 6, § 10 de verbo fere ad verbum transcripserunt. Et quamquam hæc non contemnenda alia sint scriptorum nomina et rebus assertis fidem conciliare apta; hinc tamen præfatis S. Aureæ Actis pretium vel pondus nullum accedit. Etenim in rebus historicis, ætatem suam multum præcedentibus, non major eorum est auctoritas, quam sit scriptorum illorum, quos ipsi testes adducunt. Inuit hoc Bellovacensis ipse in Operis totius Prologo cap. 4, ubi illud non simpliciter Opus suum, sed eorum potius esse dicit, ex quorum verbis fere totum illud contextit, subjungens, illud auctoritate ipsorum esse, suum vero sola partium ordinatione. Cum igitur Vincentius Bellovacensis, Petrus de Natalibus ac S. Antoninus non tam dici possint, voluisse se eorum, quæ referrent, vades constituere, quam simpliciter ipsa, quæ invenerant, monumenta historica posteris relinquere, tametsi id non magno admodum delectu ubique præstiterint, injurios certe nemo ipsis fuerit, qui relata ab ipsis Acta monumentave spuria pro meritis rejiciat, vel dubia ad criticæ regulas expendat. Laudatis jam mox auctoribus novi quidem ad stipulari Jacobum Bergomensem, Trithemium, Wionem, Gononum, Arturum a Monasterio, Ypezium aliosque recentiores tum Gallos, tum Hispanos, tum Germanos scriptores, qui S. Aureæ Vitam suo quique idiomate ediderunt: verum cum hi Vincentio Bellovacensi alisque jam laudatis antiquis, si non meritis et scientia, ætate certe inferiores sint, suaque omnia vel ex præfato anonymo, vel ex ipso Bellovacensi descripserint, me neutiquam sua auctoritate eo adducunt, ut, qui Bellovacensem in subjecto argumento non sequor, illos præeuntes sequar. Relictis igitur eorum additamentis locisve communibus, illa hic tantummodo illustrabo, quæ de S. Aurea ab auctoribus majori fide dignis, puta S. Audeno, Rothomagensi episcopo, et Jona Bobiensi nobis scripto commissa sunt.*

§ II. Sanctæ patria, parentes, monastica præfectura, probabilius sub Regula S. Columbani gesta.

Id Sanctorum biographis aliisque historiographis persæpe usu venit, ut, cum sibi, ad suscepti Operis exitum festinantibus, adjuncta quædam, ad institutum suum proxime non spectantia, occurrunt, ea cursim perstringant, atque illico ad illa progrediantur argumenta tractanda, quæ pro suscepta a se provincia fusius enucleanda veniunt. Ex quo fit, ut, dum in adjunctis illis indicandis breves esse volunt, non raro vel obscuri fiant, aut saltem posteris disputandi ansam præbent: quod tum præcipue scripserunt, cum nemo alius coævus aut subæqualis scriptor reperitur, qui uberius de adjunctis illis ex instituto egerit. Ita S. Audoenus et Jonas Bobiensis, Sanctorum gesta, quorum Vitam scribendam sibi assumpserant, fuscè prosecuti sunt, de S. Aurea autem, utpote ad adorandam sibi provinciam proxime non spectante, obiter tantum meminisse contenti, vix quidquam ediderunt, quod aut disputationi obnoxium non sit, aut majori disquisitione non indigeat, præsertim eo quod vel nullus antiquus scriptor S. Aureæ Vitam ex professo litteris commiserit, vel certe, quod lucubratio illa ad nos non pervenerit. Hinc de natali Sanctæ loco, de Religiosæ vitæ instituto, sub quo vixit, de extructo Parisiis a S. Eligio monasterio, in nempe simplici, seu ex solis monialibus composito, an vero duplici, seu ex monialibus et monachis simul adunato, debitandi vel disputandi occasionem posteris sumpserunt.

18 *Ac primo quidem, qua in regione nata sit S. Aurea, non levis inter scriptores controversitur: alii quippe, ique sat antiqui, eam in Syria; alii, ique in primis scriptores Galli recentiores, eam in Gallias ortam dixerunt. Qui eam faciunt Syriam, ut Bellovacensis, Petrus de Natalibus, S. Antoninus alique multi, videntur cum præfato anonymo pro Quiria, Sanctæ matre, Syriam patriam ei assignasse, vel S. Auream nostram confudisse cum homonyma virgine et martyre Ostiensis, quam S. Hippolytus, ante in Arabia, Syria contermina, diu versatus, in Tiberinis Ostis sepelivit: qua de re vide tom. IV Augusti pag. 306 et 736, item Continuum Annal, eccles. Francorum ad annum 671 num. 22. Alii contra, qui nata in Gallias volunt, ut Gerardus du Bois in Historia eccles. Parisiensis tom. I pag. 202, alique recentiores, hac ratione opinionem suam tuerunt, quod Maurini et Quiriæ parentum ejus nomina nihil quicquam Syriacæ sonent, sed vocabula sint Romana, seu ex iis Gallicanis, quæ adhuc Romanam sonabant originem, quodque S. Audoenus, eos peregrinos fuisse, nusquam insinuet. Horum mihi sententia, quandoquidem nemo coævus aut S. Aureæ suppar auctor contrarius ei est, ex hoc capite etiam præplacet, quod S. Audoenus, si quando in Vita S. Eligii de ceteris mentionem facit, solet eorum natale solum, puta Saxoniam, Sueviam aliasve regiones discrete exprimere, natale vero solum plerumque non exprimat, cum de ipsis Galliarum indigenis sermonem facit; ut adeo vel ex ipso, quod de natali solo S. Aureæ servat, silentio, eam Galliarum indigenam fuisse, verosimile fiat. Accedit, quod facile credi non debeat, S. Eligium nobilibus Franciæ matronis, quas una cum aliis puellis congregaverat, præpositurum fuisse virginem Syriam, quæ eas cum potestate abbatissæ gubernaret.*

19 *Quod vero attinet ad parentum ejus nomina, quæ Jacobus Bergomensis cap. 40 de Claris Mulieribus pag. 127, alique scriptores, litteris prodita fuisse, negarunt; oportet, ut vel illi Vitam S. Eligii, a S. Audeno scriptam, non viderint, aut certe mutilum vel vitiatum codicem præ oculis habuerint. Etenim in laudata S. Eligii Vita, quæ est at tom. II Spicilegii Acheriani, anno 1725 editi, lib. 1, cap. 17 expresse sic loquitur laudatus Rhotomagensis antistes: Cœpit (S. Eligius) intra domum suam, quam*

D

S. Aurea, de qua obiter S. Audoenus et Jonas Bobiensis meminerunt,

E

probabilius nata in Gallias,

F

parentibus Maurino et Quiria,

A quam in eadem urbe (*Parisiensi*) ex munere regis perceperat, virginum Christi ædificare domicilium: ac paucis interjectis, addit: Quibus et abbatissam, Deo dignam puellam, nomine Auream, filiam scilicet Maurini et Quiriæ constituit. *Perspicuum igitur ex his verbis est, non incognita esse parentum S. Aureæ nomina; at quidnam illi præclare egerint, quæ in urbe Galliarum sedem fecerint, an Aureliæ, ut quidam contendunt, an Parisiis alibi, nullo antiquitatis testimonio exploratum habeo. Nec magis compertum mihi est, an sub parentum, an sub piissimæ alicujus matronæ disciplina virtutum eorum semina jecerit, ob quas postea merita sit a S. Audoeno digna Deo Puella vocari. Ut sit, id minime dubium videtur, non vulgarem fuisse virtutum ejus aliarumque dotum splendorem, cum eam S. Eligius pro singulari sua prudentia trecentis puellis, in cœnobio suo Parisiensi congregatis, præficiendam duceret, ut districta Regulæ disciplina, quam ipse ibi constitutam volebat, sub ejus moderamine ad amissum ab omnibus servaretur.*

cœnobio, a S. Eligio Parisiis exstructo, præficiatur;

20 Rem illam ipsiusque monasterii exstructionem cum nemo certius nobis exponere possit, quam laudatus jam supra Rothomagensis presul, scriptor non tantum cœvovs, sed et oculatus testis et amicitia cum S. Eligio conjunctissimus, illius verba huc transcribo. Sic ergo ipse lib. 1 Vita S. Eligii cap. 17 rem illam enarrat: Cogitabat (*S. Eligius*) Parisius in urbe fabricare xenodochium; sed excellentiore consilio, Deo inspirante, concepto, cœpit intra domum suam, quam in eadem urbe ex munere regis (*Dagoberti I*) perceperat, virginum Christi ædificare domicilium: in quo opere diu multumque instantissime desudans, dignum tandem sanctorum virginum construxit archisterium, ubi districtam Regulæ disciplinam constituens, usque ad trecentarum numerum puellarum ex diversis gentibus, tam ex ancillis suis, quam ex nobilibus Franciæ matronis congregavit; quibus et abbatissam, Deo dignam puellam, nomine AUREAM, filiam scilicet Maurini et Quiriæ, constituit: terræ etiam redditus copiosos delegavit, atque ex integro omne suum illic studium convertit: videres et illic trahere undique veluti utilissimam apem cuncta monasterio necessaria, vasa simul et vestimenta, nec non et sacra volumina aliaque quam plurima ornamenta: nam quidquid huic sexui (*cui, ut supra dictum est, abbatissa præerat S. Aurea*) congrue necessarium foret, ut piissimus pater, satis solerti in omnibus diligentia ac sollicita cura providit... Igitur, ut idem sanctus scriptor cap. 18 proseguitur, cuncto opere monasterii peracto, atque omnibus ædificiis ancillarum Dei expletis, pro quibus mercedem laboris adeptus est, ædificavit postremo basilicam in honore S. Pauli Apostoli ad ancillarum Dei corpora sepelienda, cujus tecta sublimia operuit plumbo cum elegantia; qua in basilica beatus quoque Quintilianus jacet abbas humatus. Ædificavit etiam, imoque renovavit basilicam in honore S. Martialis, Lemovicensium pontificis et confessoris, qua utique urbane stabilita, plumbo ejus operuit tecta.

in quo, nunc sub Regula S. Benedicti,

21 Atque hæc sunt præcipua S. Audoeni verba, quibus Abbatissæ nostræ præfecturam ejusque cœnobii exordia commemoravit, et quæ proinde verba hic locum suum habere, necesse fuit. Cogunt me quidem jam inchoatam vitæ S. Aureæ seriem interrumpere: at, quando id veritatis inquirendæ necessitas exigit, ferendum est. Itaque, quænam sit districta Regulæ disciplina, a S. Audoeno memorata, quidve de alio num. 17 proposito dubio auctores sentiant, aut sentire meo judicio deberent, lectori erudito hic exponam. Benedictini multi scriptores, ubicumque in conciliis, regum Capitularibus, Sanctorum Actis aut documentis post Benedictinæ Regulæ promulgationem editis, districtam Regulæ disciplinam, Regulam sanctam aliasve ejusmodi voces expressas reperiunt, eas sic intelligi debere contendunt, ut his non alia, quam S. Benedicti Regula significetur: unde S. Auream, quæ, teste Octobris Tomus II.

S. Audoeno jam sæpius laudato, sub districta Regulæ disciplina Deo militavit, Benedictinis monialibus libere et intrepide accensent. Verum tantum abest, ut, quod ipsi tam generatim adstruunt, æque solide ac manifeste probent, ut vel ipsum Mabillonium, rei Benedictinæ præstantissimum vindicem, et Galliæ Christianæ auctæ editores in sua generali hac assertione adversarios habeant, prout ex istius Præfatione ad 1 Sæc. Benedictinum num. 75, et Præf. ad 11 Sæc. Bened. num. 14, atque ex eorum dictis tom. VII Galliæ Christ. auctæ col. 280 dilucide ostenditur. Censet enim iste locis citatis, per Regulam sanctam ab Eutropio abbate in Epistola Apologetica memoratam, Benedictinam Regulam non intelligi, nec a Jona Bobiensi in Vita S. Columbani eandem intellectam fuisse; hi vero loco citato, S. Auream, quam ex S. Audoeno sub districta Regulæ disciplina vixisse noverant, eam tamen sub Regula S. Cæsarii Deo servisse, probabilius esse existimant.

AUCTORE J. G.

22 Ut ergo variorum de Religioso vitæ instituto, quod S. Aurea secuta est, sententias exponam, pro Regula S. Cæsarii stant jam laudati editores Galliæ Christianæ loco citato; pro institutis S. Columbani certant Henschenius noster, Cointius, Castellanus, Bailletus, Ludovicus Bulteau tom. I Compendii histor. Ord. S. Benedicti pag. 445, auctor Vita S. Aureæ, Gallice in epitomen contractæ, et anno 1729 novo ejus Officio præfæx, auctor Martyrologii Parisiensis aliique etiam scriptores eruditi. Pro Regula S. Benedicti decertant Benedictini scriptores plurimi; pro eadem Patris sui Regula, cum institutis S. Columbani conjuncta, pugnat Mabillonius part. 1. Præf. in IV Sæc. Bened. initio, num. 151, et, quod non facile quis intelligit, in fine ejusdem numeri pro Regula S. Donati, seu pro triplici Regula SS. Cæsarii, Columbani et Benedicti, a S. Donato, Vesontionensi episcopo, monialium usibus accommodata, certat idem scriptor. Tanti nominis auctores inter se dissentientes componere, adductisque omnium et singulorum argumentis item illam decidere, velatum ipsa rei prolixitas, tum ipsa controversiæ natura, quæ cum eo demum adduci posset, ut definite statueretur, quandiu S. Columbani Regula sine consortio Benedictinæ Regulæ in cœnobiis Columbianis observata sit, videtur potius ad Vitam S. Columbani die 21 Novembris in nostro Opere, si Superis placeat, illustrandam spectare, quam hic in antecessum pertractanda. Quando tamen rem illam prorsus intactam hoc loco præterire instituti mei ratio non sinit, quid de relatis jam mox variorum sententiis ego ipse censeam, exponendum judicavi.

F

25 Ac primo quidem mirari subit, eecur laudati editores Galliæ Christianæ auctæ tom. VII, col. 280 a majorum suorum sententia abierint, et contra expressum Jonæ Bobiensis testimonium eo propendeant, ut S. Auream sub S. Cæsarii, Arelatensis antistitis, Regula Deo militasse affirmant. Eorum verba audi: Auream (*S. Eligius*) præfecit abbatissam sub Regula S. Columbani, ut tradit Jonas de Bobio in Vita sancti Eustasii cap. 17 et post eum Bailletus; melius tamen fortassis sub Regula S. Cæsarii, quam hic Sanctus pro parthenone, a S. Cæsaria sorore gubernato, condiderat, quamque S. Rade Gundis sacris sui Pictaviensis cœnobii virginibus proposuerat. Nam quod ipsi ex Actis S. Rade Gundis adducunt, piissimam hanc reginam sacris sui Pictaviensis cœnobii virginibus S. Cæsarii Regulam servandam præscripsisse, id nihil ad rem nostram facit, nedum quidquam evincit. Istud quippe de S. Rade Gunde scriptores antiqui et fide dignissimi litteris testatum ligere, ut in Opere nostro ad diem 15 Augusti et in Vita S. Cæsarii ad 27 ejusdem mensis ostensum est. At vero nihil tale de S. Aurea antiquus aliquis affirmavit, ut potius oppositum ex S. Audoeno in Vita S. Eligii erui possit, et contraria laudatis editoribus sententia, ipsis factibus, a Jona Bobiensi, S. Eustasii biographo et S. Aureæ contemporaneo, diserte tradatur. Etenim credibile non apparet, S. Eligium aliunde accersisse

esse

AUCTORE
J. G.

visse Religiosæ vitæ institutum, cui moniales suas subderet, quam ex Luxoviensi monasterio, quo ipse sanctæ conversationis æstuans desiderio, (ut loquitur laudatus jam sæpe S. Audoenus in ejus Vita lib. 1. cap. 21) maxime properabat.

sed sub institutis S. Columbani

24 Quippe, ut idem auctor subdit, Luxovium (quod erat alumnorum S. Columbani archimonasterium) erat eo tempore cunctis eminentius atque districtius; neque enim tam crebra erant adhuc in Galliis monasteria, et sicubi essent, non sub regulari quidem disciplina, sed erant prorsus in malitia fermenti veteris sæcularia. Præter Luxovium ergo, quod solum, ut dictum est, districtiorem Regulæ (nonne S. Columbani, fundatoris et institutoris sui?) solerter tenebat, Solemniacense monasterium in partibus Occiduis hujus religionis existit caput, ex quo demum multi sumpserunt et initium et exemplum, adeo ut nunc quoque, propitia Divinitate, innumera per omnem Franciam et Galliam habeantur sub Regulari disciplina, alma utriusque sexus cœnobita. Quis hinc non colligat id, quod mox asserueram, non voluisse S. Eligium aliam seu monachis seu monialibus, quibus cœnobita excitacerat, servandam Regulam præscribere, quam illam ipsam, quam Luxovii tam sancte observatam sæpius viderat? Hanc autem S. Casarii Regulam fuisse, nescio, an vel unus hactenus somniarit. Aut quis inter innumera illa utriusque sexus cœnobita, ex Regulari Luxoviensium disciplina erecta, reponendum non existimet illud, quod S. Eligii Parisiis condiderat, et cui S. Auream dignam Deo puellam, præfecerat abbatissam?

Deo militasse; ut adeo non videatur

25 Hæc si te non convincant, laudatum supra Jonam Bobiensem audi, et, nisi scriptorem illum synchronum multisque titulis æstimatissimum, mendacii arguas, mecum, arbitror, judicium feres. Sic igitur ipse in Vita S. Eustasii apud nos tom. III Martii pag. 789 et apud Mabillonium sæc. II Bened. pag. 122, num. 17: Abellenus vero vel ceteri Galliarum episcopi post ad roboranda Columbani instituta adspirant (nimirum post habitam anno Christi 625, uti in Annal. Bened. Mabillonius statuit, Matisconensem synodum, in qua, ut hujus titulus apud Sirmondum tom. V Concil. col. 1686 præfert, Regula beati Columbani ab Agrestini calumniis per Eustasium abbatem defensa atque approbata est) Quammulti (episcoporum) jam in amore Columbani et ejus Regulæ monasteria construunt, plebes adunant, gregem Christi congregant. Inter quos illuster tunc vir Elegius, qui modo Virimandensis ecclesiæ pontifex præest, ... juxta Lemovicensem urbem monasterium nobile, Solemniacum nomine, (idem, de quo supra S. Audoenus) construxit supra fluvium Vicennam (Gallicæ la Vienne) distans a supradicta urbe millibus quatuor, et alia multa in iisdem locis cœnobita: sed et in Parisiis puellarum monasterium, quod de regio munere susceperat, ædificat, in quo Christi virginem, AUREAM nomine, præfecit. Mitto recensere alia monasteria, quæ laudatus Jonas Bobiensis ex B. Columbani Regula a variis excitata asserit, et ex S. Audoeni et Jonæ recitatis verbis has duas consecutiones deduco: alteram, quam infundate editores Gallicæ Christianæ auctæ contra auctorum æqualium testimonium S. Auream dixerint, potius sub S. Casarii, quam sub S. Columbani Regula vixisse; alteram, quam solida auctoritate nitantur Henschenius noster, Cointius, Castellanus alique, qui sub S. Columbani institutis, quæ hujus discipuli, teste Jona in Prologo Vitæ ejus, suis plebibus seu alumnis servanda traderunt, Sanctam nostram Deo militasse contendunt.

stricte Benedictina dici posse, nec eo sensu, quo variis Benedictini,

26 Ab Henschenio atisque jam laudatis scriptoribus dissentiunt Benedictini illi, qui volunt, SS. Benedicti et Columbani normam perpetuo atque ab ipso hujus initio unam fuisse, vel qui S. Columbani Regulam Benedictini instituti Appendicem vel Commentarium solummodo esse contendunt; ut adeo, cum, prout in scholis loquuntur, a nobiliori parte denominatio petenda sit, S. Auream, etsi ejus cœnobium in amore Columbani et ejus Regulæ conditum

fuerit, nihilominus tamen germanis monialibus Benedictinis accensendam esse, contendant. Sed hæc eorum sententia tam fragili fulcimine nititur, ut Mabillonius alio tramite incendendum sibi esse, existimavit, quo S. Auream ad suum Ordinem adduceret. Quin ipsemet in Præf. ad II Sæc. Bened. num. 44 sodales suos refellit in hæc verba: Columbanus, ut mihi quidem videtur (et rectissime quidem) diversum a Benedictino vivendi genus in Galliam invexisse, non immerito dici potest. Primo enim ex Hibernia, seu ex Bancorensi monasterio, venit in Galliam, antequam Regula S. Benedicti in Britanniam insulam, adeoque in Hiberniam penetrasset. Deinde in Gallia constitutus, monachis Regulam peculiarem scripsit, quam in Codice Regularum. una cum ipsius Penitentiali legere licet. In ea nullum fere vestigium Benedictinæ Regulæ apparet. Præterea Jonas in Actis Columbani ejusque discipulorum sæpe S. Columbani, nusquam S. Benedicti Regulam memorat. Equidem aliquot in locis Regulam sanctam laudat, quod nomine concilia S. Benedicti Regulam commendare solent. At Jonas Columbani Regulam, quam ipse professus erat, designasse videtur. Ad hæc Columbanus et monachi ab eo instituti Scottorum habitum, tonsuram aliosque ritus præferabant, uti ex concilio Matisconensi, Agrestii causa coacto, (de quo vide num. 25) apparet. Denique in eo concilio conquestus est Agrestius, teste Jona in vita S. Eustasii, quod Columbani discipuli a ceterorum more desisterent. Cum igitur, fatente rursus eodem Mabillonio part. I Præf. in IV Sæc. Bened. num. 127, monasticum S. Columbani genus a Benedictino diversum ac separatam initio fuerit, et Columbani monachi peculiarem Regulam, uti certum est, primitus observarint, ruit undequaque eorum opinio, qui, memorato supra fulcimine nixi, S. Auream germanis monialibus Benedictinis annumerarunt.

27 Aliam, ut jam mox dixi, Mabillonius viam inquit, ut S. Auream, Sæc. II Bened. pag. 58 in Indice Sanctorum Prætermissorum inter germanas Ordinis S. Benedicti moniales a se collocatam, aliosque viros feminasque sanctitate illustres suo Ordini inserat. Hinc num. 44 supra citato, ita disserit: His argumentis (quæ superiori num. transcripsimus) adductis inclinatus animus, ut monasticum B. Columbani genus a Benedictino diversum ac separatam principio fuisse, concedam. At utrumque paulo post in unum vivendi genus, quibusdam ritibus detractis et temperatis coaluisse, mihi persuasum est. Et post pauca interjecta ita concludit: At in Gallia post synodum Matisconensem anno DCXXV (in Annalibus suis Bened. annum assignat 625) habitam, Columbani ritibus eamdem (Benedictinam) Regulam accessisse, nemo jure negaverit. Mabillonius igitur si credimus, conjuncta statim post Matisconensem illam synodum SS. Benedicti et Columbani Regula, ipsa est illa districta Regula eaque Norma, ex qua in Galliis tempore S. Eligii condebantur utriusque sexus monasteria. Hæc itaque est, inquit num. 151 parte I Præf. ad IV Sæc. Bened., illa Norma seu Regula sacra, quam sectabantur Sollemniacenses, alique ad eorum exemplum informati, ex Audoenis: Id est, Regula Beatissimorum Patrum Benedicti et Columbani; uti explicat Eligius ipse in Testamento suo pro conditione cœnobii Sollemniacensis. Hæc est, inquam, Regula, cui parebant sanctimonialium parthenones, per ea tempora instructi, qualis S. Aureæ parthenon, apud Parisios ab Eligio erectus, ubi Regulam Donati vigiuisse, existimo.

28 Ita quidem Mabillonius; cujus rationum momenta antequam expendere aggrediar, fateor, nescire me, quo pacto ejus verba, ultimo loco adducta, conciliare inter se apte queam. Quippe, cum eruditus vir de Religiosæ vitæ instituto, ex Regulis SS. Benedicti et Columbani in unum conflato, disserit, geminæ huic Regulæ ita unitæ, quam Regulam sacram appellat, asserit paruisse sanctimonialium parthenones, per ea tempora instructos, qualis S. Aureæ

et cujus opinio

A S. Aureæ parthenon ab Eligio erectus; et mox, nulla interposita voce, non jam geminam illam Regulam, in unum Religiosæ vitæ institutum constatam, sed Regulam S. Donati, ipsomet hoc Sancto teste, ex tribus Religiosæ vitæ institutis seu ex Regulis SS. Cæsarii, Benedicti et Columbani adunatam, in eodem S. Aureæ parthenone viguisse, affirmat. At enim, vel Regulam SS. Benedicti et Columbani, in unum Religiosæ vitæ institutum constatam, solam Mabillonius computat pro districta Regula, seu norma sacra, cui parebant sanctimonialium parthenones, per ea tempora instructi; vel sub eodem Regula et Normæ nomine etiam instituta S. Cæsarii et Regularum S. Donati Enchiridion comprehendit; si primum; necesse est sequi, ut vel in Eligiano parthenone S. Donati Regula non vigerit, aut, si hanc illic Mabillonius viguisse velit, ut ad Solemniacensium monachorum exemplum, qui S. Donati Regulam, solis feminis concinnatam, nunquam secuti sunt, Eligianus parthenon Parisiensis informatus non fuerit, vel certe non nude et simpliciter Regula sacre paruisse dici possit, cum præter hanc aliud Religiosæ vitæ institutum, solis feminis a S. Donato adaptatum, in eo parthenone viguisse, contendat. Si vero nomine Districtæ Regulæ seu Normæ sacre, etiam S. Cæsarii institutum et Regularum S. Donati Enchiridion Mabillonius comprehensa voluit; nihil quantum, ut mihi quidem videtur, incompleta ac manca erit eruditii viri oratio, cum, his Regulis alto silentio involvitur, de sola S. Benedicti et S. Columbani adunata Regula ita superius locutus est: Hæc est, inquam Regula, cui parebant sanctimonialium parthenones, per ea tempora instructi, qualis S. Aureæ parthenon.

expeditur, quæ, quantum ad Regulam S. Donati,

29 At in rem ipsam inquiramus, et, num sub annum 652 vigerit in S. Aureæ parthenone S. Donati Regula, nunc investigemus, postmodum de S. Benedicti Regula, quam illic cum S. Columbani institutis statim observatam fuisse, Mabillonius asserit, suo loco acturi. Legenti mihi S. Donati, Vesontionensis episcopi, gesta, qui, ut ipse refert, ex SS. Cæsarii, Benedicti et Columbani Regulis, collectis in unum flosculis adinstar Enchiridion excerptis, quam Regulam S. Donati vocant, minime videtur fieri posse, ut hæc in Eligiano sanctæ Abbatissæ nostræ cænobio a principio vigerit. Ut ita sentiam, hæc me impellunt. Nullam prorsus ab initio conditi hujus parthenonis viguisse illic Regulam, nemo credit; si qua autem vigit, ut diffiteri nemo jure potest, non potuit hæc S. Donati Regula fuisse, quam necdum anno 651, imo nec 655, quo anno certe conditum erat S. Aureæ monasterium, a Sancto illo Vesontionensi episcopo adornatam fuisse, apparet. Etenim, ut apud nos tom. II Augusti pag. 198 ostendit Boschius, S. Donatus natus est circa annum 594, unde anno 651 vel etiam 655 quadraginta circiter annos dumtaxat numerabat; cum autem præfatam Regulam adornavit, non juvenis episcopus, sed caligans fractusque senex, aut certe homo quinquagenarius existitisse videtur, prout laudatus Boschius noster pag. 199 num. 9 ostendit, et ipsemet S. Donatus in Prologo Regulæ suæ innuit, ubi se asserit, diu multumque antea renisum, tandem monialium postulatis satisfacere, et ex tribus mox memoratis Regulis Enchiridii ad instar unam conficere Regulam enizum fuisse, in quantum pro assidua corporali infirmitate divina pietas possibilitatem dedit et sensus obtusi caligo permisit. Si itaque, ut maxime verisimile est, S. Donatus non nisi senior seu certe post annum 654 Regulam suam concinnavit, nescio, qua ratione, eam in S. Aureæ Parthenone, anno 652, vel certe 655 exstructo, ab initio viguisse, adstrui possit.

cui S. Auream subdit, refellitur.

50 Ceterum, cum ipsa S. Benedicti Regula non ante a monialibus in Gallia recepta fuerit, quam S. Donatus, Vesontionensis episcopus, eam feminis aptasset, prout ipse Mabillonius Præf. in Sæc. I Bened. num. 48 fatetur, consequens est, ut nec cum Regula S. Columbani in parthenone S. Aureæ ea observata fuerit ante annum 655, quo jam sancta Abbatissa

trecentis monialibus, a S. Eligio congregatis, præerat. Asserit illic quidem laudatus Mabillonius, Regulam Benedictinam circa annum 620 feminis aptatam, atque adeo ante conditum Eligianum Parisiis parthenonem in vigore fuisse; sed oppositum num. præcedenti satis ostensum arbitror; ut proin vel ex hoc solo capite, quod Benedictina Regula ante S. Donati compositam Regulam, judice ipso Mabillonio, a sanctimonialibus in Gallia recepta non fuerit, S. Aurea e numero monialium Benedictinarum excludi merito possit. At inquit, ut ut hæc de tempore editæ a S. Donato Regulæ sese habeant, nemo jure negaverit, a Mabillonio Præf. in Sæc. II Bened. num. 13, recte exponi modum, quo post habitam Matisconensem synodum, supra memoratam, Columbani ritibus Benedictina Regula accesserit, proinde geminas illas Regulas potuisse in S. Aureæ parthenone ab exordio ejus observari, imo re ipsa illic primitus viguisse. Respondeo, Mabillonianam facti illius expositionem, quam, qui cult, perlegat, nequaquam loco probationis haberi debere, neque ea, quæ laudatus scriptor, tum citato numero, tum sæpe alibi in Præfationibus suis testimonia adducit, tam firma esse, ut post Matisconensem synodum illico cum S. Columbani institutis conjunctam ubique Benedictinam Regulam et in S. Aureæ cænobio observatam ab initio fuisse, fateri unumquemque cogant. Itaque præcipua, quæ Mabillonius in sententiæ suæ confirmationem adducit, testimonia separato articulo nunc expendamus, ut sic, libratis in utramque partem rationum momentis, æquus lector judicet, an merito jure S. Aurea monialibus Benedictinis, proprie dictis, ab eo accenseatur, an vero contra ut Benedictino Ordini adscititia haberi debeat.

AUGUSTO J. G.

§ III. An alia Mabillonii sententia, secundum quam S. Aurea monialis Benedictina proprie dicta ab eo statuitur, sat firmis testimoniis nitatur; et an monachi Benedictini simul cum monialibus in S. Aureæ parthenonem a S. Eligio introducti fuerint.

Relatis ex Jona Bobiensi, quas in Matisconensi synodo contra S. Columbani Regulam Agrestius intentaverat, accusationibus, Mabillonius, ut probet, ante S. Eustasii, anno Christi 623 defuncti, mortem, et per consequens ante Eligiani parthenonis exstructionem unitas inter se fuisse S. Benedicti et S. Columbani Regulam, ita disserit num. 13 Præfationis in Sæc. Bened. II: Eustasius (fuit hic S. Columbani alumnus) aliis Agrestii calumniis fecit satis: ad tonsuræ accusationem, quia rem dissimulare non poterat, nec aliis forsitan approbari posse putabat, nihil respondit. Et paulo post: Reversus e concilio Matisconensi Eustasius, ut scandalum de tonsura (Scottorum) inusitata, aliisque moribus ab Ecclesia Romana alienis excuteret, S. Benedicti Regulam cum Columbani institutis conjunxit. At profecto, quominus Mabillonio hæc adstruenti credam, obstant imprimis, quod ea, quæ Agrestius in illa synodo contra Luxoviensium, seu Columbani discipulorum tonsuram objecit, ut garruli calumniatoris verba etiam a Matisconensibus patribus habita fuisse, appareat, et quæ non alio responso dignatus est S. Eustasius, quam microloga et frivola callulantem seu effluentem Agrestium intra præsentis anni circulum ad divinum judicium citando, ubi re ipsa infra eundem annum comparuit Agrestius, a servo suo, quem ipse redemerat, interceptus; prout Jonas Bobiensis in Vita S. Eustasii apud nos tom. III Martii pag. 788, num. 12, et pag. 789, num. 13 fusiis enarrat.

Mabillonius neque ex rebus in Matisconensi

F

52 Jam vero, an credi debet, frivolum garruli hominis calumniam tantæ apud episcopos auctoritatis meritum et pondus habuisse, ut novam idcirco Regulam Luxoviensibus S. Columbani alumnis ser-

concilio gestis,

tandam

AUCTORE
J. G.

vandam præscribere? Aut, an magis credibile est, Luxovienses monachos, postquam sui patris, S. Columbanii, instituta, tanto cum honore in Matisconensi synodo a calumniis vindicata et approbata viderant, extraneam Regulam in suum cœnobium introducere voluisse, idque ab ipso Eustasio, Columbianæ Regulæ glorioso vindice, fuisse statim executioni mandatum? Hæc si fecisset Eustasius, non jam se victorem, sed victum, Agrestium vero non futilem calumniatorem, sed justum æquumque accusatorem re ipsa professus fuisset, quod factum, adeo hominis triumphantis genio adversans, etiam diserte affirmanti scriptori synchrono vix quisquam crederet. At non tantum nemo antiquus id diserte retulit, sed Jonas expresse contrarium affirmat, dum num. 16 laudatæ Vitæ S. Eustasii refert, Galliarum episcopos post ad roboranda Columbiani instituta aspirasse, multosque in amore Columbiani secundum ejus Regulam monasteria construxisse, inter quæ ipsummet S. Auræ parthenonem, a S. Eligio exstructum, annumerat, ut adeo ex rebus, in Matisconensi synodo gestis, nihil præsidii habeat Mabillonius, quo ante conditum Eligianum parthenonem S. Columbiani et S. Benedicti Regulam unitas fuisse, probet, eoque titulo S. Auræ germanis Benedictinis accenseat.

B
nec ex anonymi auctoris Vitæ S. Salabergæ

55 Confugit vir eruditus ad auctorem Vitæ S. Salabergæ et ad Prologum S. Donati, Vesontionensis episcopi, et, ut inde opinionem suam stabiliat, ita ibidem loquitur: Hinc auctor libri de Vita B. Salabergæ, supra laudatus, affirmat, sub Waldeberti, qui Eustasio paulo post concilium successit, regimine complura monasteria ex Regula dumtaxat SS. Benedicti et Columbiani ædificata fuisse: quod etiam S. Donati aliorumque testimonio confirmavimus. Exstat S. Salabergæ Vita apud nos tom. VI Septembris pag. 321 et seqq. scriptisque illius auctor post annum 680, seu, ut ipse loquitur, post civile bellum inter reges Francorum Theodoricum (III) et Dagobertum (II) exortum; quid porro in Vita S. Salabergæ de S. Waldeberto seu Waldeberto ad rem nostram dicatur, audiamus. Descriptis S. Salabergæ illustribus natalibus, educatione, sanatione prodigiosa, ipsiusque conjugio, ac demum S. Eustasii, cujus precibus ipsa sanata fuerat, beato ad Superos transitu, Parergon de Waldeberto, S. Eustasii successore, Vitæ S. Salabergæ inseritur, quo ille in regimine fratrum S. Eustasio successisse narratur, ac post pauca de eodem hæc recensentur: Hujus (Waldeberti) tempore per Galliarum provincias agmina monachorum et sacrarum puellarum examina, non solum per agros, villas vicoseque atque castella, verum etiam per eremi vastitatem ex Regula dumtaxat beatorum patrum Benedicti et Columbiani pullulare cœperunt: cum ante illud tempus monasteria pauca illis reperirentur in locis. Demum, Parergon illud non fuisse ab interpolatore Vitæ S. Salabergæ subdole insertum; demum, in ipsius Vitæ apographis nulla reperiri errata, quæ et librarium audacia et temporum longinquitas induxit; quid tamen inde pro Mabillonii sententia confici possit, videamus.

C
verbis, quorum expositio datur,

54 Ex his anonymi verbis, prout in excusis opographis exstant, concludi evidenter posset, propecto sæculo VII in Gallis non incognitam fuisse S. Benedicti Regulam, adeoque corrigendum esse Dervensem monachum Benedictinum, qui libro Miraculorum S. Bercharii num. 9 apud Mabillonium Sæc. II Bened. pag. 847 ita scripsit: Regula etenim sanctissimi patris nostri Benedicti adhuc inaudita hominibus Francorum imperii, solertissima industria istius principis (Rodulfi) jubar suæ claritatis (sæculo X) plurimis infudit ecclesiis. At non ita ex prioris anonymi verbis confici potest, jam tum ab anno 625, quo Waldebertus Luxoviensis abbas creatus est, ne unum quidem, seu Parisiis, seu in aliis Galliarum urbibus, ex S. Columbiani Regula excitatum monasterium fuisse, quin simul cum hac Regula institutum Benedictinum eo introductum fuerit. Et certe, vel alio sensu, quam quo vult Mabillonius, illa biographi S. Salabergæ verba exponi debent, eo

nimirum, ut ab anno 625 usque ad 665, quo temporis decursu Luxoviensis S. Waldebertus præfuit, Columbiani Ordinis monasteria multiplicari cœperint, dum eodem tempore ex S. Benedicti Regula pullulare alia cœperunt: quo quidem sensu admissio, nihil hoc Parergo ineptum assereretur, nec quidquam Waldeberto detractum esset; vel, si ab anno 625 unitæ inter se in Galliarum cœnobiis fuerint S. Benedicti et S. Columbiani Regulæ; nec hujus institutum sine Benedictino propagatum fuerit, necesse erit, fateri, Jonam Bobiensem, scriptorem S. Walberto et S. Auræ cœvum, auctoritatis et bonæ fidei palmam anonymo, multo juniore, cedere debere et nihil minus fecisse, cum quod se facere profitetur, videlicet nemini panegyrico carmine favere, et digna memoria commendare.

53 Etenim si stat Mabillonii expositio, nonne de studio partium, imo nonne de Benedictinæ Regulæ odio accusari merito Jonas poterit, quod nusquam illius meminert, et solum Columbiani Regulam commendari, cum tamen, ut Mabillonius contendit, S. Benedicti instituta jam ab anno 625 in unum vitæ genus cum Columbianiana Regula coaluissent, et tum, cum facta est illa Regularum conjunctio, Columbianiana semper, ut minus præcipua, Benedictina vero, ut nobilior, habitia sit, atque ab hac, ut in scholis loquuntur, denominatio Ordinis S. Benedicti desumenda fuerit. Adhæc qua potuisset sinceritatis specie laudatus Jonas scribere, quod Abellenus ceterique Galliarum episcopi aspirarint ad corroboranda Columbiani instituta, in Matisconensi synodo Patrum calculis probata, quodque in amore Columbiani et ejus Regulæ monasteria construxerint, si statim post synodum illam, ut num. 25 vult Mabillonius, vel etiam ante eam, ut quidam Benedictini volunt, non alio modo instituta S. Columbiani fuerint roborata, quam injuncta horum sectoribus alterius Regulæ observatione? Aut quis demum credat, laudatum Jonam, qui digna memoria se commendare profitetur, silentio prætermisurum fuisse rem apud viros Religiosos summi momenti, qualis est instituti unius in aliud mutatio, vel alterius Regulæ ad priorem accessio, si re vera ea suo tempore mutatio in Columbianiana monasteria introducta jam erat, aut introducti tum cœperat? Quid? quod non solus Jonas Bobiensis ea de re altum sileat, sed et biographus S. Philiberti Sæc. II Bened. pag. 819 aperte asserat, etiam post mortem S. Agili, quæ sub annum 630 contigit, multa Galliarum cœnobia sub norma S. Columbiani degisse, itaque distincte Basilii charismata, Macarii Regulam, Benedicti decreta et Columbiani instituta ab invicem segreget, ut non magis S. Columbiani Regulam cum Benedictina, quam cum Basiliana aut Macariana, in unum Religiosæ vitæ institutum coaluisse, inuauat. Mitto alios horum temporum scriptores, qui S. Waldeberti alumnos S. Columbiani monachos constanter vocitant.

56 Neque vero ex Prologo Regularum S. Donati multum præsidii Mabilloniana habet sententia. Nam etiamsi ea, quæ num. 29 de S. Donati Regula disseverimus, adversarii solidis rationibus, quod tamen futurum non existimo, refellerent, nihilo magis tamen inde opposita nobis opinio confirmaretur. S. Donati verba, quæ Mabillonius Præf. ad Sæc. II Bened. num. 10 partim adducit, ita habent: Quam ob causam sæpius mihi injungitis, ut explorata S. Cæsarii, Arelatensis episcopi, Regula, quæ specialius Christi virginibus dedicata est, una cum beatissimorum Benedicti quoque et Columbiani abbatum, ut puta, quibusdam, ut ita dixerim, collectis in unum flosculis ad instar Enchiridion excerpere vobis vel coacervare deberem. Ex his S. Donati verbis, quibus Gauthstrudem ceterasque cœnobia, a matre sua Flavia quondam constituti, moniales compellat, hæc infert Mabillonius: Quorsum, quæso, virgines Jussanenses in vicinia Luxoviensium monachorum consistentes, a Donato, S. Columbiani discipulo, poscunt aptari sibi S. Benedicti Regulam, nisi quia, a monachis circum positos observari hanc advertabant, eosque cupiebant imitari? Hæc seisciantii

sed nec ex Prologo Regularum S. Donati,

A tanti Mabillonio atque inde num. 15 inferenti, etiam viante S. Eustasio, Luxovii alibique conjunctam fuisse S. Benedicti et S. Columbani Regulam, responsio hæc non longe petita in promptu est: Jussanenses sanctimoniales, ut patet ex ipso S. Donati Prologo, tres illas Regulas legere aut saltem de iis quædam audire potuisse, in iisque nonnulla advertere, quæ provide utiliterque sancita existimabant; quapropter hæc, ut suo sævii sapienter aptarentur, enixe desiderantes, S. Donatum, Religiosæ vitæ peritissimum ducem, instantissime rogasse, ut ex singulis S. Casarii, S. Benedicti et S. Columbani Regulis præstantissimos flosculos exciperet ex iisque sibi Enchiridion componeret. Neque, ut tam justa moniales postulent, necesse esse video, ut apud cicinos monachos SS. Benedicti et Columbani conjuncta Regula prius vigerit, aut eorum solum monachorum exemplum adductæ, moniales tam æqua postulaverint. Nec magis arbitrator, ex S. Donati verbis id consequi, quod intendit Mabillonius, quam ex Enchiridio, quod nunc quis Religiosæ vitæ peritus director ex constitutionibus S. Francisci, S. Dominici et S. Ignatii monialibus adaptaret, inferri legitime posset, in uno aut pluribus virorum cœnobiis simul duas aut tres ex memoratis Regulis indivulso consortio nunc observari aut antea observatas

B fuisse.

aut a deposita, ut contenti, a Luxoviensibus Scotica tonsura

57 Porro eodem num. 15 Præf. in Sæc. II Bened. propositum suum ita Mabillonius urget: Et certe quis credat, Audouenum, Eligium, Nivardum ex Luxoviensi monasterio arecessituros fuisse monachos Simoniaci distinctos corona, quam homines Romanis moribus addicti adeo aversabantur? Quibus verbis contendit, jam a tempore S. Eligii seu paulo post Maticonensem synodum Luxovienses monachos, deposita corona Scotica, Benedictinum institutum amplexos fuisse. At undenam probat Mabillonius, Scotiam Luxoviensium tonsuram a Maticonensibus Patribus pro vere Simoniaci ac scandalosa fuisse habitam, minusque eis visam fuisse tolerabilem, quam diu post visa sit ipsi S. Ceolfrido, abbati Wirmuthensi, qui, quamquam eam tonsuram minime probaret, eos tamen, qui illam gerebant, non judicavit condemnandos. Neque vero, inquit in sua ad Naitanum, Pictorum regem, epistola, quam Beda lib. V cap. 22 Historiæ suæ recenset, me hæc ita prosecutum æstimes, quasi eos, qui hanc tonsuram habent, condemnandos judicem, si fide et operibus unitati Catholicae faverint; immo vero confidenter profiteor, plurimos ex eis sanctos ac Deo dignos existitisse. Cum ergo, eodem Ceolfrido teste, tonsuræ discrimen non noceat, quibus pura in Deum fides et caritas in proximum sincera est, et Agrestii adversus Luxovienses de tonsura Scotica accusatio, ut frivola et responso indigna in Maticonensi synodo habita fuisse videatur, haud facile crediderim, statim post synodum illam Luxovienses tonsuram suam mutasse. Suadet id mihi etiam antiquum manuscriptum Elnonense seu abbatiæ S. Amandi, in quo, ut refert Longuevallius Hist. eccles. Gall. tom. IV, pag. 154, post S. Amandi Testamentum illius effigies ceterorumque præsulum, qui eidem subscriperunt, exhibetur, quos inter S. Mommolenus, in Noviomensi sede S. Eligii successor, et antea Luxoviensis monachus, comparet, Scotiam tonsuram gestans. Sed quid si Mabillonio concederetur, non diu post Maticonensem synodum S. Columbani in Gallia alumnos, ut se Romanis moribus magis conformarent, Scotiam suam tonsuram deposuisse; an tonsuram Romanam non æque assumere potuerunt sine Regulæ Benedictina, quam Romanam celebrandi Paschatis normam ante Maticonensem synodum admiserint, ut tamen propterea ante eandem synodum S. Benedicti Regulam non fuerint amplexi?

aliisque testimoniis etiam sufficienter firmat.

58 Accumulat deinde Mabillonius num. 17 et seqq. ac dein in aliis Præfationibus suis testimonia varia, quibus assertionem suam vel stabilire vel illustrare nititur. Sed cum hæc illos potius feriant, qui nimis seram Benedictinæ Regulæ propagationem

statuunt, quam faciant contra eos, qui statim post Maticonensem synodum S. Columbani Regulæ Benedictinam in Galliis unitam negant, prætermisissis illis, unum dumtaxat adductum ab illo testimonium adhuc discutiam, unde ejus sententia, si quo ex capite, potissimum contra hos probari posse videatur. En illud: S. Eligius in charta, pro monasterio Solemniacensi anno 651 data, prout eam Mabillonius in Addit. et Correct. ad Sæc. II Bened. pag. 4091 edidit, dicit, asceterium illud a se dotatum esse, ea interposita conditione, ut (monachi) tramitem religionis sanctissimorum virorum Luxoviensis monasterii consequantur et Regulam beatissimorum PP. Benedicti et Columbani firmiter teneant. Cum autem S. Eligius merito dici possit, eandem Regulam, quam in Solemniacense cœnobium introduxerat, voluisse etiam Parisiis in asceterio S. Aureæ omni custodia teneri, evidens videbitur, jam tum ab anno 651 adeoque paucis annis post Maticonensem synodum conjunctam fuisse utramque jam memoratam Regulam, et S. Auream proinde, quæ S. Columbani Regulæ parvit, justissimo certissimoque titulo Benedictinis Fastis inscribi; unde nil verbis opus, nec conveniendum fuisse Mabillonium, dices, dum parte I Præf. in Sæc. IV Bened. num. 151, et Sæc. II in Indice Prætermisssorum S. Auream iis accenset, qui germani Benedictini sunt.

59 Rem penitus inspicimus: Mabillonius, cum loco citato chartam illam typis vulgaret, ait, se eam descriptam accepisse ex Ms. codice Solemniacensi; Benedictini vero editores Gallix Christianæ auct. tom. II inter Instrumenta ecclesiæ Lemovicensis col. 185 et seqq., unde eam habeant, non edicunt; id etiam tacet Cointius, dum eam refert tom. IV Annal. eccles. Franc. pag. 861 et seqq. Est porro inter has chartæ editiones nonnulla discrepantia: Mabillonius horrendas illas imprecationes, quibus Eligius eos ferit, qui dispositioni a se factæ refragari tentarent, substituta earum loco aliquot punctorum serie, præter unam, omnes omisit; Benedictini vero, jam laudati, nullam ex his imprecationibus suppresserunt; Cointius vero, excepta una, omnes prætermisit, non substituta tamen, ut fecit Mabillonius, punctorum aliquot continua serie. Unde non convenire exactissime inter se illius chartæ apographa videas. Est et aliud inter hujus chartæ editiones discrimen, quod huc maxime spectat, et unde, si autographum illius exstaret ac consuli posset, facilius hæc controversia dirimeretur. Verba hæc: Ut Regulam beatissimorum PP. S. Benedicti et Columbani firmiter teneant, leguntur quidem in Præf. ad Sæc. II, num. 25 et apud editores Gallix Christianæ auctæ, cum hoc tamen exiguo discrimine, quod in Gallix Christianæ tomo II citato non magis Benedicto quam Columbo Sancti titulus præponatur; verum memorata superius verba eruditus auctor Annalium eccles. Franc., qui sibi persuasum habet, in monasteriis S. Columbani hoc tempore susceptam non fuisse Benedictinam Regulam, indubitanter abradenda censet, chartamque illam interpolatam asserit. Adversus hunc acriter insurgit Philippus Bastide, Benedictinus monachus, pag. 74 et 75 de Ordinis S. Benedicti propagatione. Sed num merito Cointius hic vapulet, judicium lectori relinquo.

40 Profecto, qui ex pancharta Caroli Calvi, et autographum flammis consumptum fuit, anno 865 data, quam habes apud Bouquetum tom. VIII, pag. 396, perspectum habet, Solemniacense monasterium quondam fuisse paganorum igne crematum cum omnibus, quas (monachi illius) visi fuerunt habuisse præceptorum regum, sive harum cartarum auctoritatibus, per quas res et aliquod donum ad eandem ecclesiam tradita fuerant, seu, ut in Privilegio, a synodo Suessionensi anno 866 Solemniacensibus dato, dicitur, qui novit, Nortmannorum crudelitate crassante, priora (monasterii Solemniacensis) instrumenta incendio fuisse concremata, ideoque postmodum omni studio et industria laborasse Bernardum, Solemniacensem abbatem, ut vice crematorum præceptorum sive cartarum, per factam earum regia et ecclesiastica auctoritate

AUCTORE J. G.

E S. Eligii charta pro monasterio Solemniacensi, cujus apographa dissonant,

F

AUCTORE
J. G.

auctoritate innovationem Solemniacenses deinceps securi, et, ut pancharta illa etiam loquitur, nullam patientes inquietudinem, consistere possent; hæc, inquam, qui novit et æquo animo expendit, ambigere vix aut ne vix quidem poterit, quin autographa S. Eligii charta, a Dagoberto I firmata, qua Solemniacensis fundus monachis attribuitur, tunc quoque Normannorum incendiis interierit; prout etiam ipsemet Mabillonius lib. 1 de Arte Diplomatica cap. 7, num. 6 non obscure indicat, asserens, Solemniacenses privilegia chartasque suas, seu priora instrumenta, indistincte Normannorum incendio concremata, a principibus episcopisque resarciri seu innovari flagitasse; unde nec illico quilibet Eligianæ chartæ, ut est a laudato scriptore Sæc. II Bened. edita, certam indubitamque ex omni parte fidem adjunget, neque in Cointium tam acriter, ut fecit Philippus Bastide, insurgendum esse existimabit, propterea quod ille, nixus Jonæ Bobiensis, scriptoris Eligio cœvi, auctoritate et fide, nullam in autographa charta Regulæ S. Benedicti mentionem habitam fuisse, contenderit, illudque documentum, ut est a Benedictinis vulgatum, aliqua ex parte ab interpolatione non immune pronuntiarit.

non servato,
ut videtur,
undequaque

41 Quin imo cum credi non debeat, Solemniacensibus ascetis de chartarum suarum apographis majorem, quam de ipsis autographis servandis curam et sollicitudinem fuisse, dato etiam, quod ante Normannorum incursiones atque incendia Eligianæ chartæ apographum Solemniaci exstiterit, ægerime quis sibi in animum inducet, illud præ autographo subductum flammis fuisse. Quare non omnino temere suspicari quis poterit, Eligianam Mabillonii chartam originem suam Solemniacensi cuidam monacho debere, qui, cum ante Normannorum sæc. IX Solemniaco fatalem excursionem autographam chartam ejusve forte apographum legisset, eis nunc incendio absumptis, sed postea tamen legitima auctoritate, quantum ad attributas attinet possessiones, generatim confirmatis, vicarium instrumentum, ad perpetuam S. Eligii, fundatoris sui, commendationem substituere conatus sit, in quo ille, ratus, earundem Regularum ab initio inter suos viguisse observationem, quæ suo tempore in usu erat, Eligianis de Luxoviensi instituto verbis, de suo hæc addiderit: Et Regulam beatissimorum patrum Benedicti et Columbani firmiter teneatis. Et sane mirum adeo non esset, si in Eligianam hanc chartam, æque ac in alias, quæ ad supplendam veterum instrumentorum ex bellis incendiisque jacturam de novo compositæ fuerunt, saltem adjuncta quædam, ad summam rei nil proxime facientia, irrepissent, quæ pro indubitatis haberi non debent, cum alias innovatis hoc modo diplomatis inserta nonnulla sint, quæ a veritate historica certo aliena esse deprehendantur.

C
genuino ejus
cegrapho,

42 Quod si quis dicat, felici quodam, at ignoto casu, Solemniacenses immune a flammis servasse Eligianæ chartæ, quod Regulæ S. Benedicti meminit, genuinum apographum, illudque postmodum in Ms. Codicem Solemniacensem, unde illam Mabillonius exaratum accepit, exactissime transcriptum fuisse; quærere ex eo liceat, an tempore laudati Bernardi illud apographum apud Solemniacenses exstiterit, an vero postmodum tantum adeo feliciter reperit fuerit. Si tempore Sussionensis synodi, jam laudatæ, apud illos erat, cur in ipsa causæ suæ coram Sussionensibus Patribus expositione Solemniacensis abbas Bernardus illud loco exusti autographi præ manibus habuisse et Patribus recensendum obtulisse, non legitur? Aut si illud ad manum erat, iisdem verbis, ut Mabillonio exhibetur, conceptum, qua fronte ausus est nonnulla aliter de cœnobii sui fundatione referre, quam Eligiana Mabillonii charta discrete exprimit? Etenim, ut alia omittam, ipse a S. Eligio monachos Solemniacenses institutos fuisse refert, ut normam S. Benedicti inviolabiliter tenerent, dum ex adverso Eligiana Mabillonii charta eos institutos fuisse, discrete asserit, ut ipsi et successores eorum tramitem religionis sanctissimorum virorum Luxoviensis monasterii

consequerentur et Regulam beatissimorum patrum Benedicti et COLUMBANI firmiter tenerent. Si quis vero post synodum Sussionensem, anno Christi 866 habitam, illud apographum feliciter inventum, ac demum Solemniacensi codici Ms. accurate inscriptum fuisse, adstruat; quibus argumentis factum hoc probabit? Qua ratione apographum illud authenticum, undequaque sincerum, ab omni librorum mendo immune esse ostendet? Ecce Mabillonius codicem illum Solemniacensem, unde submissa ad se charta descripta fuit, ab antiquitate aliove titulo non commendat, cum tamen alias codicum suorum, si ab antiquitate aut alio nomine commendabiles sint, ætatem indicare eorumque auctoritatem celebrare solet?

45 At, inquit, laudatus jam abbas Solemniacensis innuit, suos primitus Normam S. Benedicti inviolabiliter tenuisse. Audio: sed cujus hic auctoritas præferri merito debet, an Bernardi hujus, S. Eligio ducentis et ultra annis recentioris, an vero Jonæ Bobiensis, scriptoris S. Eligio synchroni, asserentis Sæc. II Ben. pag. 122, cœnobium illud in amore Columbani et ejus Regulæ constructum fuisse, cum nempe Columbaniana Regula in Matiscenensi synodo glorioso exitu jam triumphasset, et Abellenus vel ceteri Galliarum episcopi ad roboranda Columbiani instituta aspirarent. Neque vero ea, quæ in Sussionensi synodo laudatus Bernardus retulit, ab ipsa synodo omnia confirmata dixeris; cum Patres Sussionenses hoc unum intendisse videantur, ut Solemniacense monasterium, a S. Eligio conditum, consumptis antea incendio authenticis chartis, ab omni usurpatione immune redderent, ac dato novo privilegio chartarum veterum jacturam resarcirent, de cetero parum solliciti in illud sedulo inquirere, an Solemniacenses monachi sub sola S. Columbani Regula, an simul sub S. Benedicti institutis ab exordio vixissent. Ut ut hæc se habeant, malim cum Cointio, num. 59 laudato, Solemniacensem S. Eligii chartam, ut est a Benedictinis edita, in subjecta materie interpolatam dicere, vel certe a dubia ejus aliarumve similium auctoritate in hac re recedere, quam contra Jonæ Bobiensis recensita num. 25 testimonia adductasque rationes contemptim cundo, Solemniacenses monachos sanctamque Auream cum suis monialibus eo tempore Benedictinæ Regulæ subdere, quo eorum monasteria in amore S. Columbani et ejus Regulæ condita fuisse, tam discrete litteris traditum, reperio. Qua quidem in opinione eo fortius confirmor, quo minus verosimile est, conditis sub Waldeberti regimine ejusve opera Columbanianis cœnobis, alias ab eo leges præscriptas fuisse, quam sancti Patris sui institutum, quod, teste Jona Bobiensi, S. Eustasius, decessor suus, in omnibus secutus est, quodque hunc suis plebibus seu alumnis ac præsertim S. Waldeberto exactissime observandum tradidisse, dilucide idem Jonas innuit.

44 Ad tertium nunc procedo disceptationis caput, et, num a S. Eligio Parisiense monasterium, cui S. Auream præfecit, sic conditum fuerit, ut illud etiam simul monachi Benedictini, sejunctis tamen ædibus, incolerent, ad eam nempe normam, quæ in cœnobio Fontis-Eraldi servatur, examinare aggredior. Monasterium hoc, a sancto Eligio Parisiensi exstructum, duplex fuisse, virorum scilicet ac mulierum, autumant editores Gallicæ Christianæ auctæ tom. VII, col. 280, consentique, id colligi ex Brenlio Antiquitatum Parisiensium pag. 169, ubi Quintilianus (vide num. 20) a S. Audoeni Beatus nuncupatus, legitur abbas S. Aureæ seu S. Eligii. His præverant Felibianus et Lobineau tom. I Hist. urbis Paris. pag. 51, num. 65, ubi de basilica S. Pauli, a S. Eligio ædificata, quam ipsi perperam sacellum vocant, ita suo idiomate loquuntur: Antequam Parisiensis urbis pomeria auferentur, ei sacello A CAMPIS cognomen erat, nunc e præcipuis urbis parochiis est. Colitur hic sanctus aliquis abbas Quintilianus, vivente S. Audoeni, ibidem sepultus. Erat hic monachorum, qui moniales S. Aureæ

etiam evidenter non ostendit, S. Auream proprie Benedictinam fuisse,

E

F

opinio vero, que duplex fuisse S. Aureæ monasterium,

A S. Aurea gubernabant, superior; etenim pleraque monialium cœnobio sæculo vi et sæculo vii duplicia erant, ita ut præter monialium cœtum, qui numerosior erat, intra eadem septa monachorum etiam congregatio degeret, sejunctis tamen ædibus, ad hunc fere modum, quo id hodieque in abbacia Fontis-Ebraldi (Gallicæ Fontevrault) fieri videmus. Similia Quetifus in Vita S. Aureæ pag. 24 edit. anni 1623 jam ante recensuerat, diserte etiam asserens, Quintilianum illum ætiosque monachos, qui magno numero S. Aureæ cœnobium incolabant, Benedictinos fuisse. Ita quidem laudati scriptores existimant: at, cum antiquorum testimonia in medium non protulerint, multo facilius expeditiorque erit eorum, quam Mabillonii supra conventi, refutatio.

nimirum monialium et monachorum Benedictinorum statuit,

43 Fuerint, ut ipsi adstruunt, sæculis vi et vii pleraque virginum monasteria duplicia: at certe omnia duplicia fuisse, non probant. Hinc non, nisi conjectando, asseri potest, ita conditum fuisse a S. Eligio S. Aureæ cœnobium, ut non tantum trecentæ moniales inter se domicilii et mensæ et rerum omnium communione illic juncta viverent, sed etiam intra illius septa, quamquam in separatis ædibus, monachorum cœtus degeret, qui, si numerosam illam monialium cateram multitudinem non æquabat, haud ita tamen multo inferior numero esset. Sed inanem hanc eorum conjecturam evertit S. Audoeni, de hoc parthenone agentis, altissimum de monachis illis silentium. Adhæc nemo sibi facile in animum inducit, centum et sexaginta moniales uno tempore cum sua abbatisa S. Aurea peste sublatas fuisse, monachorum vero, inter eadem septa habitantium, cœtinuum neminem; aut, si ab ea lue monachi immunes non fuerint, cur non de his æque ac de illis eadem occasione S. Audoenus mentionem fecerit. Refert quidem laudatus antistes, in basilica S. Pauli, quam S. Eligius sepelivisset monialium corporibus destinarat, jacuisse beatum quemdam Quintilianum seu Quintianum abbatem; (de quo ad diem 6 Octobris ex Menardo in Opere nostro sermo recurret) sed hunc S. Audoenus nusquam abbatem monasterii S. Aureæ vocavit, nec eum asetarum Benedictinorum, quos supra memorati recentiores illic degisse volunt, superiorem seu præpositum fuisse, indicat. Potuit Quintilianus ille a sancto Audoeni abbatis nomine compelli, quod spiritalis forte monialium pater fuerit, qui, sacerdotali caractere præditus, sacrosancta salutis adminicula ipsis administravit: hujusmodi autem abbas, seu spiritalis pater, æque ex sæculari clero, quam ex monachis assumi poterat; et uti monachus is fuisse, an ideo statim Benedictinus, et Benedictinorum asetarum, in S. Aureæ parthenone degentium, superior?

multo minus solide probatur.

46 Adhæc, ridiculum esset etiam suspicari, interdictum a S. Eligio aut quovis alio fuisse, ne in cœmeterio illo sacerdos aliquis aut monachus, maxime sanctitate illustris, sepeliri posset, nisi is Benedictinus asceta fuisset. Demum, si vel tum in cœnobio illo Benedictini monachi agebant, sat numeroso cœtu monialibus trecentis præpositi, edisserat mihi aliquis, cur in charta Galonis, Parisiensis episcopi, quam tom. VII Gallicæ Christianæ auctæ col. 42 inter Instrumenta ecclesiæ Parisiensis habes, nulla de his mentio fiat. Asserit illic e contrario Parisiensis episcopus, monasterium S. Eligii (cui ab hoc S. Aurea præfecta fuerat) Ordini... monachorum (seu monialium) antiquitus fuisse deputatum; affirmatque idem Parisiensis præsul, se altiori religionis ordine, cum Dei auxilio, sanctum locum decorare, cum in eum, pro monialibus, monachos eosque Benedictinos anno 1107 introducit. Hi igitur antea, seu a S. Eligio eo introducti non fuerant. At etiam mox laudatus antistes, institutum tunc esse, ut duodecim ad minus monachi cum suo Priore ad serviendum Deo illic apponantur, qui juxta Regulam S. Benedicti ad ordinem tenendum sufficere viderantur. Cum ergo primum XII sæculo S. Aurea monasterium ex concessione Galonis episcopi possidere Benedictini caperint, evidens est, eos primitus in eodem monasterio non adunatos, nedum

tanto cœtu cum monialibus fuisse, ad eam ferme normam, quæ hodie in cœnobio Fontis-Ebraldi servatur.

AUCTORE J. G.

§ IV. S. Aureæ instans obitus prænuntiat, ejus mors, sepultura, corporis translationes, lipsanthea.

Pæclarus Rothomagensium antistes, S. Audoenus, de cujus verbis num. 20 recensitis, fusius, quam vellem, disputandi necessitas fuit, sanctam Abbatissam nostram dignam Deo Puellam vocasse contentus, de illius virtutibus et rebus ad usque obitum præclare gestis, cum hæc ad Vitam S. Eligii, quam scribebat, non spectarent, summum tenuit silentium. Neque, quod dolendum, alius quisquam antiquus auctor cæstat, aut saltem hactenus notus est, qui de his pro meritis verba fecerit. Hinc malim eas etiam silentio præterire, quam ex recentioribus multa desumere, quæ quidem ad ejus laudem mirifice faciunt, at antiquitatis testimonio destituta, fidem facere sat certam nequeunt. Existimare tamen quilibet poterit, illustribus eam fuisse virtutibus Deoque inprimis gratam fuisse, quæ de instanti sibi morte non vulgari prodigio præmonita fuerit, et præsaga mente nonnullas ex monialibus suis designavit, quas in morte comites habitura esset. Factum hoc S. Audoenus, jam sæpe laudatus, lib. II Vitæ S. Eligii cap. 55 his verbis narrat: Factum est igitur, cum nefanda clades depopularetur urbem Parisiacam, et nonnullæ jam virgines ex monasterio sancti viri (Eligii) ubi Aurea nomine præerat abbatisa, ad Dominum præcessissent, apparuit quadam die beatus Eligius cuidam adolescenti in basilica puellarum veste candida amictus, togarum velamine comptus: cumque is, qui aderat, nimio pavore perterritus, latibulum quæreret, blande eum leniterque compellens vir beatus, præcepit, ut iens cito diceret Matri virginum, quod ad se quantocius cum deputatis properaret virginibus.

Sancta ex celesti apparitione S. Eligii

E

48 Currens autem is, qui audierat, et citius Auream præveniens: Surge, inquit, velociter, quia dominus Eligius in ecclesiam te vocat. Quod cum illa audisset, gaudio magno repleta, sine mora properavit; sed tamen, cum venisset, visio beati viri jam abolita erat; ecclesia vero ad firmitatis indicium, quod illic esset visus, nebula quadam repleta monstrabatur, in tantum, ut candelabra quoque et vela subita roris inundantia distillare viderentur. Tunc ergo prædicta Aurea in sese reversa, intellexit, se ex hoc mundo vocari; et protinus convocans omnes sorores, cæpit valedicere singulis, equestrans ex eis nonnullas, quæ eam comitarentur inter cæteras: deinde jam ipsa migrante ad Dominum, et reliquæ nihilominus subsequutæ sunt demum, adeo ut ea tempestate ex eodem monasterio usque ad numerum centum sexaginta monachæ morerentur. Atque hic fuit S. Aureæ ad Superos ex hac vita transitus, prævia S. Eligii apparitione etiam memorabilis, quem hoc titulo S. Audoenus inter cætera a S. Eligio, jam defuncto, patrata miracula minime silentio involvendum censuit, atque ita, ut supra relatam est, tempore grassantis Parisiis luis factum fuisse, se didicisse testatur, sic lib. II Vitæ S. Eligii cap. 52 loquens: Inter cætera vero neque illud puto silendum, quod tempore mortalitatis Parisius didici gestum; non utique ex mera vulgi fama, cui gravissimus ac prædentissimus scriptor, S. Audoenus, parum, imo nihil fidei tribuisset, sed, ut merito credi debet, ex unanimi constantique monialium, S. Aureæ superstium, testimonio, quæ mox dicta vel ex proprio sanctæ Abbatissæ ore audierant, vel oculis ipsæ viderant, quæque in re tanti momenti S. Audoeni imponere minime ausæ fuissent.

de instanti sibi multisque monialibus morte

F

49 At hic institui quæstio posset, qua ratione dici queat S. Aurea instantem sibi multisque e suis monialibus obitum divinitus præcivisse, cum, teste ipso S. Audoeni, S. Eligii apparitio seu visio jam prius

præmonita, pie ante illas moritur

AUCTORE
J. G.

prius abolita esset, quam sancta Abbatissa cum deputatis virginibus in cœnobii basilicam sese contulisset, atque adeo obitum sibi suisque imminentem certo præcognoscere hoc modo non potuerit. Verum respondeo, utut S. Eligii visio seu apparitio jam tum desisset, non potuisse tamen S. Auream de illa apparitione facta merito dubitare, quod quidem prout idem S. Audoenus asserit, ecclesia ad limitatis indicium, quod illic (S. Eligius) esset visus, nebula quadam repleta monstrabatur, in tantum, ut candelabra quoque et vela subita roris inundantia distillare viderentur. Itaque et memorati a S. Audoenus adolescentis testimonio et tam insolito nebulæ roris inundantis prodigio de facta S. Eligii apparitione reddita certiore Abbatissam, crediderim, fuisse ad Deum sanctumque parthenonis sui fundatorem, Eligium, impensissimis precibus, quid apparitio illa prodigiumque illud portenderent, sibi divino lumine patefieri postulasse, eique vel extra se raptæ, vel admiratione stupefactæ, manifestata quædam, immixtæ divinitus præsentationem fuisse, unde, in sese reversa, intellexit, se nonnullasque ex suis monialibus ex hoc mundo vocari, quas proinde nominatim designavit, utque se ad mortem Christiane et pie brevi abundam pararent, pro matrem sua sollicitudine adhortata sit. Prædictioni respondit eventus, atque, ut supra refert S. Audoenus, jam ipsa (S. Aurea ante alias) migrante ad Dominum, et reliquæ subsequente sunt, adeo ut ea tempestate ex eodem monasterio usque ad numerum centum sexaginta monachæ morerentur.

monasticæ
sue præfec-
turæ anno
54 vel 55,

30 Ceterum ex hac S. Audoeni narratione ejusdemque verbis jam mox recensendis, statuere, quam proxime fieri potest, conabor, quanto tempore Eligianis monialibus S. Aurea præfuerit, quove anno sublata e vivis sit. Præfectam iis fuisse post extractum Solemniacense monachorum cœnobium, patet ex sequentibus, quæ repetitæ, S. Audoeni verbis lib. 1 Vita S. Eligii cap. 17, ubi parthenonis Parisiensis originem ita describit: Isto igitur (Solemniacensi, de quo capp. 15 et 16 egerat) cœnobio in omni opere perfecto, omnique ex parte cum solertia stabilito, cogitabat (S. Eligius) Parisius in urbe fabricare xenodochium; sed excellentiore consilio, Deo inspirante, concepti, cepit intra domum suam, quam in eadem urbe ex munere regis perceperat, virginum Christi edificare domicilium: in quo opere diu multumque instantissime desudans, dignum tandem sanctarum virginum construxit archisterium, ubi districtam Regulæ disciplinam constituens, usque ad trecentarum numerum puellarum ex diversis gentibus, tam ex ancillis suis, quam ex nobilibus Franciæ matronis congregavit: quibus et abbatissam Deo dignam puellam, nomine Auream, filiam scilicet Maurini et Quiriæ, constituit. Itaque, cum Solemniacense monasterium ex communi eruditorum consensu, non ante annum Christi 651 extractum fuerit, eoque cœnobio in omni opere perfecto, cæperit S. Eligius, teste eodem S. Audoenus, intra domum suam Parisius virginum Christi edificare domicilium, quibus S. Auream abbatissam constituit, consequens est, ut eodem ipso anno, quo credibile non est, edificatum fuisse Parisius spatiosum virginum Christi domicilium, S. Aurea Eligianis monialibus præfecta non fuerit, tametsi de monastica ejus præfectura Mabillonius in Annalibus Benedictinis ad annum Christi 651 mentionem fecerit. At vero, si cum Cointio in Annal. eccles. Francorum num. 41 ad annum 652 facta parthenonis hujus extractio probabiliter referatur, cui S. Eligius vel eodem vel insequenti anno S. Auream præfecerit, consecutaneum est, ut hæc 54 vel 55 annis Eligiani parthenonis regimen tenuerit, si quidem, ut vulgo creditur, anno 666 ad Superos migravit. Hoc autem qua veritatis specie nitatur, investigare ex re hic erit.

anno vero
Christi 666,
ut communis
feri sententiæ.

31 Memoratam supra S. Eligii apparitionem anno saltem uno serius quam felicem ejus ad Superos transitum contigisse, sat clare innuit S. Audoenus, dum, narrata lib. II cap. 47 corporis S. Eligii translatione, quæ, ipso teste, non nisi vertente, seu

elapso anno depositionis ejus, facta est, nonnulla, ad ejus tumulum eo tempore patrata, miracula recenset, iisque cap. 55 ea demum verba subjungit, quæ supra a nobis de obitu S. Aureæ agentibus, transcripta sunt. Ex his igitur aperte conficitur, S. Abbatissam nostram anno saltem uno post S. Eligii obitum in vivis fuisse. Hinc, sive S. Eligii obitum ad annum 638 cum Pagio referas, sive cum anno 639 cum Cointio, Bailletto, Longuevallio, Bouqueto aliisque innectas, sive etiam cum Jacobo le Vasseur in Annalibus Noviomensibus sancti episcopi mortem ad usque annum 665 removeas, anno saltem uno diutius S. Aureæ præfecturam monasticam protrahere per consequens debetis. At vero, cum hujus loci non sit de ordinandis figendisque episcopatus S. Eligii annis, pluribus disputare, (qua de re ad diem 1 Decembris ex instituto agendum erit) ponamus interim cum Cuperi nostro tom. IV Augusti pag. 799, S. Audoenum una cum S. Eligio probabiliter anno 640 episcopum fuisse consecratum, ac dein cum Cointio, Bailletto aliisque, supra laudatis, S. Eligium anno 639 defunctum statuumus: ex hac sententiæ necessario consequetur, ut S. Aurea, quæ, ut supra diximus, de instanti sibi morte occasione apparitionis S. Eligii præmonita fuit, anno 660 vel 661 adhuc in vivis fuerit. Cum autem adducta S. Audoeni verba ejusmodi sint, ut salva eorum veritate, apparitio illa ad tres quatuorve annos extendi ulterius possit, non male ex communi eruditorum opinione S. Aureæ obitus anno circiter 666 illigabitur, postquam nempe annos 54 vel 55 monasterio puellari, a S. Eligio Parisiis extracto, summo studio maternaque sollicitudine præfuerit.

32 Porro, tametsi S. Audoenus, jam sæpissime laudatus, nec cap. 55 nec alio loco expresse edicat, ubinam loci S. Aurea sepulta fuerit; tamen ex iis, quæ in citata S. Eligii Vita lib. I, cap. 18 literis commendavit, tuto asserere licet, eam in basilicam S. Pauli, tum temporis extra Parisiensis urbis pomeria sita, primum sepulturæ datam fuisse. Etenim cum S. Eligius, teste S. Audoenus lib. I, cap. 18, ad ancillarum Dei, in suo parthenone Parisiensi defunctorum, corpora sepelienda hanc basilicam destinasset, credibile non est, alibi S. Auream ejusque moniales sepeliri voluisse, quam in illo ipso loco, quem sanctus suus Fundator ad id designarat. Nec vero potuisse intra cœnobii sui septa, aut in ecclesia parthenonis sui, S. Martialis sacra, sanctæ Abbatissæ et monialium una defunctorum, exuvias deponi, ex eo ostenditur, quod lex illa, a Romanis antiquitas lata, ne mortuorum corpora intra urbem sepelirentur, Parisius non secus, atque in aliis Galliæ urbibus, hocce tempore adhuc vigeret, assentique adeo tum temporis cæmeteria extra urbium muros. Unde hodieque illa oppida, quæ ab antiquis temporibus pomeria sua non dilatarunt, sua cæmeteria extra murorum suorum ambitum habent, ut recte Breulius Antiqu. Paris. pag. 817 advertit. Ex hac S. Pauli basilica Parisius tum suburbana, post quinquennium translata in ipsam urbem fuisse sacrum S. Aureæ corpus, eamque corporis translationem variis decoratam fuisse miraculis, scribunt Jacobus Quetifus variisque recentiores, penes quos fides sit. Quod vero ad ipsam translationem attinet, quam etiam Cointius anno 671 seu quinquennio post S. Auream mortem annuunt; hæc, si re ipsa anno 671 contigit, (nam instrumenta vetera id non asseverant) lapsus certe est Antiquitatum Parisiensium auctor, et cum eo Quetifus, dum Rodobertum seu Chrodobertum, episcopum Parisiensem, qui, ut habet Gallia Christiana aucta tom. VII col. 23, ante annum 671 defunctus erat, translationi S. Aureæ interfuisse, scribunt.

33 Reliqua, quæ de hac translatione idem Quetifus narrat, hic recensere mihi animus non est, cum potius commenta, quam historica facta sint, aut saltem antiquitatis testimonio careant. Id certum, S. Aureæ reliquias aliquando delatas fuisse in ipsam Parisiensem urbem, depositasque in ecclesia S. Martialis, seu monasterii, cui ipsa præfuerat, ubi hodieque a clericis

Ejus in suburbana basilica S. Pauli sepulture corpus inde

Parisiis olim delatum, in loculum argenteum transfertur,

A clerice Regularibus, qui vulgo Barnabite dicuntur, religiose asservantur magna in veneratione habentur. Verum quondam hæc translatio contigerit, ex antiquis, ut supra innui, documentis comperit nondum est. Refert porro laudatus Breulius in Theatro Antiquitatum Parisiensium editionis anni 1612 pag. 101, primam S. Aureæ lipsanothecam ex ligno vitroque confectam fuisse, in eaque remansisse sanctæ Virginis exuvias, donec Guilielmus de Corbigny, ex asceta S. Germani de Pratis Prior S. Eligii, eas in argenteum loculum die 5 Aprilis anno (ut ipse perperam vult) 1421 transferri curaverit, prout etiam Benedictini scriptores Gallie Christianæ tom. VII col. 289 commemorant. Hi tamen a Breulio in hoc dissentiunt, quod propriis Corbignii sumptibus exstructum fuisse loculum argenteum, dicant; ille autem exstructionem illius, ex Joannis Rabeli fide liberalitati Isabellæ Bavaricæ, Caroli VI, Galliarum regis, conjugis, magnam partem adscribat. Ut ut sit, nam uberius de re ea disputare nec operæ pretium est, nec controversiam ex æquo decidere ob instrumentorum inopiam facile quis poterit, id mihi indubitatum est, varios hallucinari recentiores scriptores, cum illam reliquiarum translationem assignato supra anno 1421 die 5 Aprilis contigisse referunt.

B non anno 1421, si hodiernum antiquorum computum sequimur,

34 Ne autem id a me gratis asseri, videatur, dicam, quid rei eos in errorem impulerit. In instrumento aliquo Ms., apud Barnabitas Parisienses servato, legerant, lipsanothecam argenteam, recondendis S. Aureæ reliquiis destinatam, 5 Aprilis anni 1421 confectam fuisse, in eaque hoc die sanctæ Abbatisse nostræ, S. Eligii, aliorumque Sanctorum exuvias a Guilielmo de Corbigny fuisse depositas, ac subsequenti Dominica, quæ Palmarum dicitur, solemnibus supplicantium agmine ad S. Pauli ecclesiam delatas, præsentibus, præter ingentem præsulum, nobilium virorum et populis turbam, episcopis duobus, Morinensi et Bellocancensi, nec non abbatibus Vezeliacensi et S. Crispini Suessionensi: hinc documentum hujus auctoritate nati, translationem reliquiarum S. Aureæ optima fide anno 1421 passim innotuerunt. Verum, cum non advertissent scriptores illi, prædictum instrumentum antiquius esse celebri illo Caroli IX, Galliarum regis, edicto, anno 1564 edito, quo injunctum erat, ut in publicis privatisque tabulis non amplius a festo Paschæ, sed a Kalendis Januariis deinceps annorum repeteretur exordium, pronum ipsis fuit hac in re hallucinari, et quæ ex veteri annorum computo, in Gallis sæculo xv adhuc usitato, anno mccccxxi ante Pascha contigisse legerant, eidem anno 1421 absolute adscribere, cum tamen ex hodierna anno computandi ratione, translatio illa anno 1422 ante Pascha re ipsa contigisset.

C sed anno 1422 ante Pascha,

35 Etenim, ut patet ex littera Dominicali E, utque in suis Miscellanis et parte Concordiæ chronologicæ recte statuit Labbeus, incidit Pascha anno 1421 in diem 25 Martii, in ejusque pervigilio, qui erat dies 22 Martii, a Gallis victi fugatique fuerunt Angli, prout etiam scribit Daniel in Historia Gallie. Eo igitur anno Dominica Palmarum octodecim diebus diem 5 Aprilis præcessit, atque adeo fieri non potuit, ut argentea S. Aureæ lipsanotheca, quæ die 5 Aprilis dumtaxat perfecta fuerat, ipsa Dominica Palmarum solemnibus supplicantium agmine ad S. Pauli ecclesiam delata fuerit. Contra vero, si hæc ex hodierno computo anno 1422 facta fuisse statuatur, sua huic instrumento fides stabit, et cum anno 1422 Pascha in 12 Aprilis incidit, potuit lipsanotheca illa, 5 Aprilis confecta, sequenti Dominica Palmarum, quæ 5 dies ejusdem mensis erat, ex Eligiani prioratus templo ad ecclesiam S. Pauli deferri, atque hinc illa oriri consuetudo, ut in hujus translationis memoriam quotannis Dominica Palmarum die, comitante supplicantium longo ordine, ad prædictam S. Pauli ecclesiam lipsanotheca illa deportata olim fuerit, prout Breulius pag. 102 asserit. Porro, si cui plura de diversa apud Gallos, exordienti anni ratione noscere lubeat, adeat is eruditissimi Canii Glossarium, verbo An-
Octobris Tomus II.

nus, ubi argumentum hoc, quantum Glossarii institutum patitur, indicatis auctorum locis, qui de eo ex professo Commentarios ediderunt, doctissime pertractatur.

AUCTORE
J. G.

36 Translationis jam nunc memoratæ historiam variæque ejus adjuncta uberrime et ex professo prosecutus est laudatus Jacobus Quetif, bis typis edito libello, cui titulum Gallice inscripsit: Vita et miracula beatæ virginis S. Aureæ, abbatissæ 300 monialium Ordinis S. Benedicti. Sed et ipse hoc Opusculo in communem sui temporis scriptorum errorem incidit, eamque reliquiarum translationem anno 1421 inseruit, cum tamen insequenti anno, ut jam nunc ostensum est, eam innectere debuisset. Hanc ipsi Vitam scribenti Theatrum Antiquitatum Parisiensium auctore Breulio, vel forte instrumenti, apud Barnabitas Parisienses servati, apographum præluxisse videtur. Est tamen, in quo Breulio recte contradicit; hic enim non tantum antiquitas, sed suo etiam tempore id moris viguisse innuit, ut S. Aureæ reliquiæ e templo Eligiano ad S. Pauli ecclesiam quotannis solemnibus ritu deferrentur: et tamen, ut Quetifus pag. 86 asserit, nunquam ab anno 1390 sacra hæc lipsanotheca, ex templo, ubi asservatur, deportata alio fuit. Et paulo post: Ter dumtaxat quotannis, ut incolarum devotioni fiat satis, veneranda hæc theca e superiori loco demittitur, geminis nempe diebus S. Eligii sacris, ac demum ipso S. Aureæ festo, qua in re ei consentit Kalendarium Spirituale Parisiense num. 4 citatum. Ut adeo mos ille ab anno 1422 introductus, de quo Breulius num. præcedenti, non ita diu tenuerit. Ceterum, si laudato Quetif, Gerardo du Bois tom. I Historiæ eccles. Parisiensis pag. 202, aliisque scriptoribus credimus, S. Aureæ præsens auxilium urbs Parisiensis sæpius experta est, seu exundante Sequana, seu igne urbem devastante. At quoniam scriptores illi de temporibus, quibus hæc contigisse narrant, nos certiores non reddunt, nec instrumenta certæ fidei adducunt, non est, quod prodigiis illis examinandis aut illustrandis opera impendatur nostra.

ut ut contradicat Quetifus, qui hujus translationis historiam descripsit.

E

§ V. Cur de Eligiani monasterii Parisiensis statu et vicissitudinibus hic agatur: an diversum non fuerit a monasterio Christivili: quando et qua ratione jure beneficiario episcopo Parisiensi traditum: cur inde tandem moniales expulsæ.

F

Sollerius noster, postquam in suo Usuardo illustrato ad hunc diem de S. Aurea nonnulla observasset, pollicitus est fore, ut, quæ ad hujus Abbatisse parthenonem, ab Eligio, ut num. 20 ostendimus, Parisiis conditum, sed deinde extinctum spectant, ex monumentis fide dignis ad hunc diem in Opere nostro elucidarentur. Quapropter ut promissa præstem, præter ea, quæ num. 20 et 23 de illa abbata ex S. Audeno et Jona Bobiensi attigimus, nunc, quis fuerit subsequenti sæculis parthenonistatus, quamque variæ illius vicissitudines, collectis variorum testimoniiis, curioso lectori exponendum censui. Ut autem a minus certis ad certiora progrediar, initium ab iis duco, quæ Benedictini monachi in sua Gallia Christiana aucta tom. VII, col. 280 de hoc cenobio scripserunt. Sic illi loco citato: Hoc Mabilionius suspicatur esse monasterium domni Christivili, de quo in charta Vandemiris, viri illustris, et Ercambertæ, ejus uxoris, ubi agitur de donationibus factis in complura monasteria et ecclesias tempore Sigifridi episcopi Parisiensis, inclinante sæculo septimo. Verba chartæ illius apud Mabilionium de Arte Diplomatica pag. 472 sic se habent: Simile modo donamus ad domno Christivilo monisterio puellarum in Parisius, ubi Landetrudis abbatissa præesse veditur. Ad quæ verba ita laudatus Mabilionius pag. 475 loquitur: Quid sit
55 Christivilum

Ex pollicitatione Sollerii agitur de parthenone Eligiano,

AUCTORE
J. G.

quem aliqui
gratis con-
fundunt cum
monasterio
Christivili.

Christivilum puellarum cœnobium... ignoramus, nisi forte Christivilum sit S. Aureæ parthenon, a B. Eligio fundatus.

58 Verum cum abbatissarum Eligiani parthenonis catalogus interciderit, ut ipsimet fatentur Gallie Christianæ auctæ editores, nec alio ex capite ostendatur, memorata Landetrudis fuisse parthenonis hujus abbatissa, aliudve puellari huic monasterio, quam a S. Martiale, basilicæ ejus patrono, et a S. Eligio fundatore nomen fuisse tum temporis inditum, infirma admodum illa Mabillonii conjectatio est, seu, ut verbis Gerardi du Bois tom. I Hist. eccles. Paris. pag. 215 utar, nulla hæc (Mabillonii) conjectura ratione fulcitur. Verosimilius mihi est, suadetque id nominum vicinitas, monasterium domni Christivili diversum non fuisse a monasterio S. Christophori, a nonnullis, teste Castellano in Vocabulario hagiologico, Christovel et Ghristofol in Gallia vocitati, ex quo nomine Christovel facile derivari potuerit ipsa Christivili nomenclatio. Ut ut sit, mihi quidem sic videtur, neutiquam in illo diplomate sub nomine monistrii domni Christivili de Eligiano nostro parthenone actum fuisse, ut per consequens ex Vandemiris et Ercambertæ largissimis donationibus nihil incrementi in rebus temporaneis Eligiano parthenoni accesserit. Huic meæ opinioni de hujus parthenonis a monasterio Christivili diversitate adstipulantur laudatus Castellanus et auctores Historiæ Parisiensis anno 1723 Gallicè editæ, tom. I pag. 61, ubi adducta superius verba sic Gallicè exprimunt, les filles de saint Christophle, seu, prout voces Latine sonant, moniales S. Christophori, quo nomine Eligianas moniales Parisienses nusquam, arbitror, designatas reperies.

Post 240 cir-
citer a funda-
tione abbatie
Eligianæ an-
nos,

59 Certiora de Eligiano parthenone, cui S. Aurea præfuit, suppediant nobis tres chartæ antiquæ, quarum prima est Caroli Calvi, Francorum regis, apud Baluzium tom. II Capitularium col. 1492; secunda Ludovici Balbi ibidem col. 1501, quas etiam refert Gerardus du Bois in Historia ecclesiæ Parisiensis tom. I pag. 498 et seq.; tertia vero Benedicti Papæ VII, edita inter Instrumenta ecclesiæ Parisiensis tom. VII Gallie Christianæ auctæ col. 20 et seqq. Ex his nimirum discimus, Eligianam hanc abbatiam, postquam, ut S. Audoenus lib. I Vitæ S. Eligii cap. 19 narrat, incalescenti per totam fere Parisiensem urbem incendio prodigiöse sui Fundatoris precibus subducta fuisset, ac deinde, ut aliunde patet, ducentis et quadriginta circiter annis aliorum puellarium cœnobiiorum more stetit, petenti Ingelwino, Parisiensi episcopo, apud Carolum Calvum plurimum gratioso, non modo ad tempus aliquod beneficiario jure datam, sed et illi ejusque successoribus episcopis in potestatem et jus ecclesiasticum perpetuo concessam ab eodem Carolo Calvo anno 871 fuisse. Editum ab eo hac de re diploma, quod a Ludovico Balbo anno 878 et a Benedicto PP. VII anno circiter 980 confirmatum fuit, cum ad parthenonis hujus historiam plurimum faciat, integrum huc ex Baluzio transcribere visum est. En illud: In nomine sanctæ et individue Trinitatis. Karolus gratia Dei rex. Si ecclesiarum negotiis consulendo, eorum statum ad emendationem ob Christi amorem deducimus, ab ipso non dubitamus accipere retributionem, pro cujus hæc peragimus honore. Noverit itaque omnium sanctæ Dei Ecclesiæ fidelium nostrorumque ad præsens et subsecutura sagacitas, quoniam Ingelwinus, venerabilis sanctæ ecclesiæ Parisiensis antistes, ad nostræ humiliter accedens sublimitatis mansuetudinem, deprecatus est ob nostræ mercedis conjugisque reginæ nostræ Richeldis, ac Virginis interemeratæ Genitricis Dei Mariæ emolumentum abbatiam S. Eligii, in potestate ecclesiæ sibi creditæ sitam, eique jure beneficiario nostra munificentia concessam, jam dictæ ecclesiæ Genitricis Dei sanctæ Mariæ, sibi que post se Dei nutu futuris pastoribus in potestatem et jus ecclesiasticum habendum concederemus, et concedendo imprævaricabilis nostræ auctoritatis præcepto confirmarem.

60 Cujus petitionibus concessimus libentius, quo nostræ utilitati futurum perspeximus amplius, et ob Domini nostri Jesu Christi, suæque Virginis Mariæ amorem atque ob * utrarum ecclesiarum, olim a paganis devastatarum, invicem emeliorationem, et utilissime nobis in salutem populi Christiani a Genitrice Virgine prolis attributionem, hoc nostræ privilegii præceptum fieri et sigillari jussimus, per quod supradictam abbatiam cum omni suarum integritate rerum, jam dictæ ecclesiæ præsentis futurisque pastoribus delegando perpetualiter ad habendum concedimus et concedendo inviolabiliter manere decernimus atque de nostro jure in jus et dominationem Domine meæ Genitricis Dei mei Mariæ sollemni more transferimus, taliter ut quidquid ex inde statutus a Deo præsul secundum Dei suamque voluntatem facere voluerit, quemadmodum ex aliis sibi creditis ecclesiasticis rebus canonice in faciendo potiarum arbitrio. Eo siquidem pacto, ut diem depositionis patris nostri præcellentissimi imperatoris Ludovici, quod est xii Kal. Maii * et matris nostræ gloriosissimæ Imperatricis Jqdith quod est xiii Kal. Aprilis, diem quoque nativitatis nostræ Idibus Junii, nec non et diem a Deo nobis concessæ unctionis, qui post obitum in diem ipsum in celebrando transfundetur, nativitatem præterea amabilissimæ conjugis nostræ. Richeldis reginæ Kalendis Augusti, et copulam secundum Dei voluntatem nostræ conjunctionis, insuper et ortum prolis nostræ, si a fecunda Virgine impetrando data fuerit, sub continua orationum Missarumque assiduitate cum omni clero sibi commisso præsens futurisque antistes celebret et refectio in utraque congregatione in die ortus prolis nostræ, si, ut diximus, a Genitrice Dei data fuerit, studiosissime peragatur.

61 De cetero vero pro hac utriusque ecclesiæ majorata emendatione omnis præsul pro nobis, conjugis et prole, regni que statu Dei misericordiam exorare indesinenter accedat. Ut autem hujus nostræ piissimæ largitionis auctoritas potiorum in Dei nomine obtineat firmitatis vigorem, de bulla nostra insigniri jussimus et manu propria eam subter firmavimus. Signum Karoli gloriosissimi regis. Adalgarius notarius ad vicem... recognovit. Datum iv Idus Maii, Indictione iv, anno vi regnante Karolo gloriosissimo rege. Actum Silvagio palatio in Dei nomine feliciter. Amen. Hactenus Caroli Calvi, anno Christi, ut Bouquetus tomo VIII scriptorum Rerum Gallicarum pag. 653 scribit, 871 editum diploma, in quo, prout laudatus scriptor post Baluzium advertit pro anno 6, annus legendus est 51, imo potius 52; cum hoc serius emissum sit, quam ejusdem regis pro monasterio Elnonensi gemina diplomata, quæ apud eundem Bouquetum tom. VIII pag. 652 et 653 annum regni ejus 52 signatum exhibent. Porro omissum in Baluziana editione archicancellarii nomen, Bouquetus jam laudatus rectissime supplevit hoc modo: ad vicem (Gozleni) ejus nimirum, qui Ludovico, Caroli Magni ex filia Rotrude nepoti suoque fratri defuncto in summi cancellariatus dignitatem, ut pag. 426, tomo VIII ipse scribit, successit. Silvagii vero notitiam idem scriptor pag. 653 subnectit his verbis: Silvagium seu Silviciam nunc vicus SERVAS dictus, dimidia leuca remotus a Fara oppido.

62 Ceterum tametsi ad usque annum Christi 871, quo diploma illud datum est, monasticæ disciplinæ observantia inter Eligianas moniales floruisse videatur, nec quidquam ab eis admissum fuisse, appareat, ob quod Parisiensis episcopi animadversionem in se merito converterent, nedum bonis possessionibusque suis exui commererent, hujus tamen diplomatis vigore sic illius abbatie bona in jus possessionemque Parisiensis antistitis et cathedralis ecclesiæ Parisiensis transierunt, ut nullum fere jus penes abbatissam resideret. Tantæ rerum monasterii facultatumque imminutioni occasione præbuisse videntur frequentes Normannorum in Gallias irruptiones

D
Ingelwinus
Parisiensis
Ep. hujus
dominium
* al. utra-
rumque

* Jul.

E

a Carolo
Calvo rege
adeptus,

F

in ecclesia
sua vel etiam
abbatiae utili-
tatem

A ruptiones. Etenim cum hi sub Carolo Calvo non tantum Gallias populabundi percurrerent, sed anno 837 Lutetiam Parisiorum secundo occupassent; Basilicam beati Petri et S. Genovefæ, ut *Annales Bertiniani ad hunc annum tradunt*, incenderunt et cæteras omnes præter domum sancti Stephani (quæ cathedralis ecclesia erat) et ecclesiam sancti Vincentii atque Germani, præterque ecclesiam sancti Dionysii, pro quibus, tantummodo ne incenderentur, multa solidorum summa soluta est. Ergo hæc funesta Lutetiæ clades, quam etiam Paschasius Radbertus lib. iv in *Lamentationes Jeremiæ amare luxit, potuit Ingelwino, Parisiensi episcopo, idoneam subministrasse causam, cur ad annum 871 apud regem, in cujus aula id temporis auctoritate plurimum valebat, securus instaret, ut condita Parisiis a S. Eligio abbatia in jus dominiumque ecclesiæ suæ transfunderetur, quo acceptis abbatæ bonis ecclesiæ suæ, quæ se magna pecuniæ vi ab incendio redimere coacta erat, jacturam resarciret; vel etiam ut re ipsa puellare hoc monasterium, quod ab incendio Normannico immune fuisse non legitur, sua cura et auctoritate utcumque instauraret, ac moniales, si quæ adhuc dispersæ erant, colligeret, vel collectas subregulari disciplina, quantum calamitas temporum sinebat, incolumes servaret.*

donationem
sibi factam,
Ludovici
Babii

B 65 Sive igitur Ingelwinus utilitatis hujus parthenonis rationem habuerit, sive privato ecclesiæ suæ commodo, cum abbatiam illam sibi suisque successoribus expeteret, servare potius voluerit, haud difficile ad Carolo Calvo rege hoc, quod postulabat, obtinuit, præsertim cum id temporis vel ipsis laicis abbatibus concedere inusitatum in Galliis non esset. Ne autem post mortem Caroli Calvi, anno 877, ut Frodoardus in *Chronico*, auctor *Chronici Floriacensis* aliique scribunt, defuncti, concessa sibi ab eo abbatia e manibus forte eriperetur, sedulo idem Ingelwinus cavet, et factam a Carolo Calvo donationem hoc Ludovici Babii diplomate anno 878 confirmari et roborari curavit, quod hic ex laudato Baluzio in *Appendice ad Capitularia col. 1304* subijcio: In nomine Domini Dei æterni et Salvatoris nostri Jesu Christi. Ludovicus misericordia Dei rex. Si ecclesiasticis negotiis consulendo, quorum statum ad emeliorationem ob Christi amorem deducimus, ab ipso non dubitamus accipere retributionem, pro cuius hoc honore peragimus. Noverit igitur omnium fidelium sanctæ Dei Ecclesiæ nostrorumque præsens et futura sagacitas, quoniam Adelaidis carissima nostra conjux et Gauzlinus venerabilis abbas ad nostram accedentes mansuetudinem deprecatis sunt, ut in nostræ mercedis augmentum semperque Virginis inemeratæ Genitricis Mariæ emolumentum Ingelwino, venerabili Parisiensis urbis episcopo, et suæ ecclesiæ, quæ est in honore sanctæ Mariæ Matris Domini ædificata, per nostrum denuo præceptum, patris nostri imitantes liberalitatem, abbatiam S. Eligii, quæ est infra muros Parisii civitatis ad jus ecclesiasticum habendam et ab ipso et ab omnibus successoribus suis æternaliter possidendam reconcederemus. Sed jam dictus venerabilis episcopus Ingelwinus deprecatus est, ut ex ipsa abbatia quandam villulam, quæ vocatur Gentiliacus, cum ecclesia et omnibus ad eandem villulam pertinentibus memoratæ suæ matri ecclesiæ ad luminaria per hoc ipsum nostræ auctoritatis præceptum perpetualiter habendam concederemus, cuius etiam preces spernere nolimus.

diplomate roborari curat,

C 64 Unde ob Domini nostri Jesu Christi suæque Genitricis amorem nostræ concessionis iterum fieri præceptum et jam dicto Ingelwino, venerabili episcopo, atque suæ matri ecclesiæ dari jussimus, per quod supradictam abbatiam cum omnium suarum rerum integritate tam ipse quam et omnes post eum futuri pontifices libere teneant, sicut a genitore nostro institutum est, et more ecclesiastico perenniter possideant, eo scilicet ordine sicut et alias res, quæ eidem matri ecclesiæ concessæ habentur, verum præfatam villulam Gentiliacum proprie ad luminaria jugiter teneat; quam

volumus, ut nullus episcoporum per accedentia tempora ad suam proprietatem detentet aut alicui dare præsumat, sed tantum ad luminaria deserviat. Eo siquidem pacto, ut diem a Deo nobis concessæ unctionis, quæ est vi Idus Decembris, et diem nostri futuri obitus præsul memoratus atque sui successores sub continua orationum Missarumque assiduitate cum omni clero sibi commisso celebret, et refectiones in jam dictis diebus in utraque congregatione studiosissime peragantur. Ceterum pro præsentis utriusque ecclesiæ emolumento a nobis restabito omnis præsul pro nobis, conjuge et prole regni statu Domini misericordiam indesinenter exorare procuret. Et ut hæc nostræ denuo reconfirmationis auctoritas per omnia tempora inviolabiliter conservetur, manu propria subter firmavimus et anulo nostro insigniri jussimus. Vulfardus Notarius ad vicem Gozlini recognovit et subscripsit præceptum hujus exemplariæ. Datum iv Non. Aprilis indictione xi anno i regni Domni Ludovici gloriosissimi regis. Actum Parisius civitate in Dei nomine feciliter. Amen.

E 65 Firmata in hunc modum Caroli Calvi concessione, Eligiana abbatia cum omnium rerum suarum integritate sic in posterum obnoxia existit Parisiensis antistiti, ut sine hujus assensu et absque charta sigillo ejus et sigillo cancellarii firmata, ne unam quidem ancillam monasterii libertate donare abbatissa posset, quemadmodum in charta Galonis, Parisiensis episcopi, tom. VII *Galliæ Christianæ auctæ inter Instrumenta ecclesiæ Parisiensis col. 45* videre est. Tandem geminis his diplomatibus regis accedente circa annum 980, ut prius dictum est, Benedicti Papæ VII Pontificia Bulla, qua ecclesiæ Parisiensis res, quas inter Eligiana abbatia primo loco computatur, et privilegia idem Pontifex confirmavit, non fuit Eligianis monialibus spes ulla super, fore, ut ad pristinum redire statum sibi unquam liceret. Præfati Pontificis Bullam integram videsis tom. VII *Galliæ Christianæ auctæ inter Instrumenta ecclesiæ Parisiensis col. 20 et seqq.* Nos ex ea, quantum necesse est, ut superius asserta manifesta fiant, solummodo decerpimus. Hæc inter alia in ea leguntur: Noscatur igitur vestræ excellentiæ laudabilis mansuetudo, quod Elysiardus (hic anno Christi circiter 980 sedem Parisiensem ascendit) Parisiæ sedis episcopus adiens limina beatorum Apostolorum Petri et Pauli Romæ, instantia ostendens regalia præcepta, quæ pro remedio animarum suarum nec non et antecessorum nostrorum privilegia ecclesiæ B. Dei Genitricis et Virginis Mariæ et S. protomartyris Stephani prædicti loci firma conscriptione tradiderunt. Hac autem ratione commotus, supplici devotione deprecatus est nobis, quatenus Apostolica auctoritate ei reconfirmarem prædictas conscriptiones et episcopatum præfatæ sedis cum omnibus pertinentiis vel adjacentiis suis, videlicet abbatiam S. Eligii. Nos vero inspectis piissimorum Augustorum et paternis præceptionibus, libuit nobis petitionibus ejusdem episcopi assensum præbere, ut sub jure et patrocinio sanctæ Romanæ et Apostolicæ sanctæ Matris Ecclesiæ omnia firma atque inviolata jugiter maneant.

F 66 Præverat Pontificæ regionum diplomatum confirmationi alia Eligiani parthenonis rerum facultatibus defectio. Quippe labente sæculo nono, quo tempore Parisiensis episcopi dominio jam subiectus erat, amplissima ejus basilica, sub titulo S. Martialis Deo dicata, in duas secta fuit partes, platea intermedia, ita ut, quemadmodum laudatæ Galliæ Christianæ editores tom. VII col. 280 scribunt, ex choro (basilicæ S. Martialis) facta sit parochia, quæ sancti Martialis nomen retinuit, altera ex navi pro sanctimonialibus nomen assumpsit S. Eligii fundatoris. Rem hanc enucleatus tradit Gerardus du Bois tom. II *Histor. eccles. Parisiensis pag. 65*: Quid est vero, inquit, quod modo basilica sancti Martialis extra ambitum cellæ Eligianæ sit, et sit ipsa non amplius illius veteris monasterii basilica, sed baptismalis ecclesia; et

AUCTORE
J. G.

cui post accessit Benedicti Papæ VII confirmatio.

Abbatia hæc, sub finem sæc. ix ædificata, minui coepit,

AUCTORE
J. G.

et ipsa monasterii seu cellæ basilica sub nomine sancti Eligii dedicata sit? Dicam, *inquit*, quod sentio. Dum sæpius Normanni (*de quibus consule num. 67*) agrum Parisiensem vastant, qui foris extra insulam agebant, se in urbem tamquam in tutum propugnaculum (*aut saltem barbarorum furori minus expositam sedem*) receperunt. Cumque urbs angustior vix multitudinem caperet, necesse fuit novas aedes in spatiis amplioribus extruere. Et eo tempore, ut existimo, in ea parte, qua diffundeat se ambitus Eligiani monasterii, ædificia facta sunt et aperti vici. Id temporis forte contigit, quod scriptores antiquitatum Parisiensium memorant, basilicam monasterii Eligiani, quæ amplior quæque vetustior collapsa erat (*aut forte Nortmannico furore exusta*) in duas sectam partes (*cum nempe collapsa ædificia instaurari ceperunt*) posterioremque partem remansisse ecclesiam sancti Martialis; et, quia circumquaque extractæ aedes fuerant, baptismalis ecclesia fuit. Ubi vero anterior prioris basilicæ pars fuit extracta sub nomine sancti Eligii: facta est altera basilica, quæ ipsa fuerit cellæ seu monasterii Eligiani ecclesia, quæ quidem haud ita fuit ampla, sed tamen paucioribus puellis, quæ tum in monasterio versabantur, capiendis plus quam idonea. *Ita eruditus Historiæ ecclesiasticæ Parisiensis scriptor.*

B
uti et monialium numero, ob harum vitia, quorum una

67 *Ut autem præ iniquitate temporum Eligianarum monialium numerus non mediocriter decrevit, ita, quod magis dolendum, primævus monasticarum legum vigor sanctæque morum institutio sic sensim remittere ac demum deficere apud illas cepit, ut in gravissimos animi morbos prolapsæ, de cænobio suo, annuentibus Romano Pontifice Paschale II et Gallicarum rege Philippo I, a Galone, Parisiensi episcopo, anno 1107 expulsæ fuerint. Quæ autem fuerit tanti mali occasio, qua ratione quove pacto ad Fossatenses monachos Benedictinos, ejectis monialibus, Eligianum monasterium transierit, tam accurate enarrat laudatus Gerardus du Bois tom. I Hist. eccles. Parisiensis pag. 763 et seqq., ut verbis ejus viz addi quidquam possit, demi autem, salva narrationis claritate, viz aliquid queat. Ipsum ergo juverit, loco citato, loquentem audire: Alias exordia hujusce monasterii a nobis relata sunt, et diximus hocce monasterium conditum dotatumque a S. Eligio, Aureamque virginem ab eo huic monasterio præpositam esse, constatque, tunc temporis et pietate et disciplina floruisse, et, ut existimo, sequentibus annis disciplina monastica et præclara morum institutio in eo loco magno opere celebrata est. Verum haud diffiteor, primum illum vigorem, annis labentibus, senium et cariem contraxisse, et puellas demum in gravissimos animi morbos longa annorum serie incidisse. Duas, *inquit*, præsertim res huic malo contulisse existimo, domestica scilicet bella, et barbarorum incursiones, quæ sæpius Lutetiam affllexerunt post mortem Ludovici Pii, seu ab anno 843, quo urbem hanc, nemine obsistente, primum barbari occuparunt, ad usque ferme sæculi ix exitum, quo labente temporis spatio, rursus eam ceperunt, ac dein iterum obsidione cinzerunt, prout ad annos 843, 858, 883 aliosque tradunt varii rerum Gallicarum scriptores apud Bouquetum supra laudatum tomis VII, VIII et IX. Cum itaque, ut recte observat laudatus du Bois, difficile sit, armis undequaque obstrepentibus, puellas eundem vitæ tenorem retinere, pronum fuit, Eligianas moniales ab antiqua monasticarum legum institutione, non nihil primum remittere, ac disciplina solutione uti, cui malo temporis lapsu accrescenti aliud tandem accessit, quod Eligiano parthenoni exitium intulit.*

atque altera occasio referatur, tandem

68 *De hoc ita cit. loco idem Gerardus du Bois: Sed nihil magis, puto, relaxandæ disciplinæ (apud Eligianas moniales) fecit locum, quam vicinitas regiæ domus; cum enim plures in aula reperiantur, qui otio et voluptatibus diffuant, facile fuit ex vicinitate, quasi ex contagione, malum cum puellis communicare. Diximus alias, palatia regum Francorum extra insulam (Parisiensem) et in subur-*

banis extracta esse. Verum illa palatia penitus destructa sunt, cum reges Carolinæ gentis, posthabita Lutetia, villas et curtes regias incolere ceperunt. Comites deinde, absentibus regibus, domos sibi Lutetia extruere, non quidem amplius, quemadmodum reges in suburbanis, sed intra ipsius insulæ ambitum, ut se urbemque a barbaris tuerentur. Ita Odo, ac deinde Robertus et Hugo commorati sunt in insula, in eoque loco, qui modo juri dicundo sacer est. Hic veterem fuisse regiam Francorum Capetianæ gentis, norunt, qui vel primoribus labris res nostras attigerunt. Cum igitur palatium regum esset juxta puellarum monasterium, facile aulici cum puellis societatem jungere, principio quidem, ut fit, honeste confabulari, verum ex frequenti usu et crebra consuetudine sensim cum puellis suos mores communicare. Quod semel pravis colloquiis corrupta est honestas animi, et abiit virgineus pudor; tum puellæ ire præcipites, quo cæca eas cupiditas raperet, atque deinceps in vita nullum modum habere.

69 *Sæpius Pontifices prava earum consortia arguerant, modo sapientissimis monitis, modo minis eas ad sanitatem revocare moliti fuerant: sed frustra. Reges quoque egre patiebantur, virgines Deo devotas omnem exuisse verecundiam et eas per hominum ora traduci. Paschalis (II) summus Pontifex, Galoni (Parisiensi episcopo) hoc monasterium maxime commendaverat, præceperatque, ut monasterium vel emendaret vel aboleret. Galo cum agnovisset, eas ita in pravum induruisse, ut prius frangi, quam corrigi posse viderentur, communicato cum rege consilio, puellas e monasterio (anno Christi 1107) deiecit, earumque aedes bonaque Fossatensibus monachis (*sub indicandis infra conditionibus*) attribuit, hoc eo libentius perfecit, quod Paschalis PP. (II) qui eo anno Parisios venerat, hoc illi iterato commendaverat. Hactenus laudatus jam sæpe Gerardus du Bois; qui mox ex Chartulario Fossatensi subjicit chartam Galonis et regium Philippi I ea de re præceptum, quæ, ne longior sim, hic non recudam. Legi hæc possunt apud eundem du Bois tom. I Hist. eccles. Paris. pag. 763 et seqq., item tom. VII Gallia Christianæ auctæ inter Instrumenta ecclesiæ Parisiensis col. 42 et seqq. Atque hæc fuit tristissima monialium Eligianarum catastrophe, tanto vehementius deploranda, quanto sanctoris vitæ splendor hæc primitus sub S. Auræ moderamine subsecutusque sæculis monastico Ordini ornamento fuerant.*

Fossatensibus monachis, ejectis monialibus, traditur. E

§ VI. Eligianus parthenon a Fossatensibus tamquam minus canonicè sibi traditus, Parisiensi episcopo dimittitur: denuo iis redditur: unitor episcopatu Parisiensi: monachis in eo substituti presbyteri seculares, atque his tandem clerici Regulares dicti Barnabite.

Ejectis igitur, quemadmodum supra dictum est, Eligiana ab-puellis istis ex Eligiano monasterio, quod pravis moribus suis deonestaverant, eo cum suo Priore Fossatenses monachi Benedictini sub conditionibus, infra memorandis, introducti fuere a Galone, episcopo Parisiensi, hocce monasterium sub titulo Cellæ seu Prioratus, qui, teste Gallia Christiana aucta tom. VII, col. 280, ante medium sæc. xi Prioratus S. Eligii et S. Auræ vocatus fuit, anno 1107 possidere inceperunt, sub Fossatensis monasterii abbate Theobaldo II, seu, ut ibidem in regio Philippi I præcepto appellatur, Tebaldo, de quo vide tom. VII Gall. Christ. auctæ col. 292. Non diu tamen penes Fossatenses monachos Eligianum monasterium quiete stetit. Quippe sub annum 1123, quo Stephanus Parisiensem cathedram occupabat, pupugit Theobaldi animum, non quidem, ut editores Gallia Christ. auctæ cit. tomo col. 295 contendunt, nimia religio, sed, quemadmodum ipse Stephanus,

A *Stephanus, Parisiensis episcopus, affirmat, juris canonici in adeunda monasterii possessione neglecti conscientia. Ergo, cum Theobaldus illud Parisiensis episcopo reddere constituisset, Stephanus recepit, retinuitque usque ad annum 1154, quo illud ad Innocentii Papæ II et Ludovici VI Francorum regis preces Fossatensibus restituit. At vero sciscitabitur quispiam, quid tandem in hac re ejusve adjunctis minus canonice, quam deceret, commissum fuit, aut quid inordinate (ita enim quoque loquitur idem Stephanus) nec ita, ut oporteret secundum Deum, actum est? Certe, ut omittam allegatas a Gerardo du Bois rationes, non fuerant moniales istæ falsis criminationibus oppressæ; nihil ad earum expulsionem contulerant impostorum aut falsariorum industriæ et mali doli, non fuerant ad illegitimum tribunal traductæ, sed ab episcopo suo damnatæ; tantumque abest, ut summus Pontifex contra earum ejectionem reniteretur, ut potius episcopum Parisiensem ad illarum expulsionem debite perficiendam incitaret, postquam nempe moniales illæ ob admissa flagitia tantam infamiam incurrissent, ut inemendabili pravitate induratæ vulgo haberentur. Quid igitur, inquit idem du Bois tom. II Hist. eccles. Paris. pag. 47, Fossatenses monachos remordebat? Aut quid tandem causæ excogitari potest, cur acceptam ab episcopo Parisiensi Eligianam abbatiam ei reddendam dimittendamque Fossatenses censuerint? Sed, reponit laudatus scriptor eadem pag. 47, si quid conjectura assequi possum, asseram, non omnino observatum canonicum ordinem in expellendis puellis, neque formam judiciorum eo in negotio legitime custoditam.*

ut illegitime
possessam,
anno 1154

71 *Qua vero in re præscripta a canonibus ordo, minus fuerit observatus, ita mox aperit: Famosæ quidem erant puellæ (monasterii Eligiani) ob morum turpitudinem; contempserant sæpius monita Pontificum, qui eas ad honestatem vitæ revocare conabantur: digna expulsiōne flagitia perpetraverant ante omnium oculos et in conspectu regiæ civitatis; quod notius erat, quam ut cuiquam lateret. At hæc rectissime negat eruditus scriptor, ad canonicam legitimumque earum expulsionem sufficere. Nam etsi, ut pergit, constabat de facto; haud tamen licitum erat foras eicere puellas, Deo sacras, sine legitimo et canonico iudicio: inquisitio faciendi in corruptos earum mores, adducendæ erant ad audientiam episcopi; testes producendi, (ritique integræ fidei, ut jura exigunt) instrumentis publicis approbanda vitæ flagitiosa acta; his ad examen allatis, tandem canonicum decernendum erat de illis iudicium, deque earum monasterio abolendo. Cum vero ex nullis Actis neque ex ipsis litteris Galonis (Parisiensis episcopi) appareat, quidquam ejusmodi factum esse; haud dubium est, quin plures conquesti sint, quod forma nulla judiciorum in earum expulsionem sit habita, et quod monachi Fossatenses res puellarum haud legitime retinerent. Illæ querelæ pupugerunt abbatem et monachos, qui clamoribus popularium et conscientiæ stimulis exciti, monasterium cum rebus monasterii Stephano Parisiensi (episcopo) reddiderunt. Cum jam prope triginta anni post earum ejectionem elluxissent, et jam paucae aut forsitan nullæ hujus monasterii puellæ essent superstites, tum ex jure liberum fuit episcopo ipsum monasterium relictum et desertum cuilibet usui ecclesiastico destinare, Stephanus haud amplius dubitavit, (præsertim id petentibus Innocentio Papa II et rege Ludovico VI) illud tradere Fossatensibus; neque illi hoc ipsum recipere abnuerunt: cum nulla amplius causa esset illud repudiandi.*

a Stephano,
Ep. Parisien-
si, ut ex di-
plomate ejus

72 *Ipsas Stephani, Parisiensis episcopi, litteras, quibus Eligianum monasterium Fossatensibus reddit, cum Galonis, Parisiensis itidem episcopi, litteras verbotenus fere expriment, nec hæc superius data sint, non alieno loco ex tom. II Hist. eccles. Paris. pag. 48 hic exhiberi posse, existimavi. En illas: Exempla patrum nos ammonent et ratio nos consulit, ordinem et munditiam domus Domini sic*

amare, ut ea, quæ Sanctorum auctoritatibus non concordant, rigore judiciali studeamus corrigere, et ea, quæ justitia et honestas commendant, paterno affectu peroptemus in suo statu et ordine conservare; ut et male viventes ab enormitatibus suis iudicii timore reprimamus, et bene et honeste viventes ad meliorem vitæ viam paterno amore accendamus, et saluti nostræ et suæ ita provideamus. Ego igitur Stephanus, Dei gratia Parisiensis episcopus, notum fieri volo cunctis fidelibus tam posteris, quam presentibus, monasterium sancti Eligii Parisiensis Ordini sanctimonialium fuisse antiquitus deputatum. Verum pro nimia illius sexus fragilitate, qui voto castitatis rupto et proposito religionis abjecto, ad intolerandam turpitudinis prolapsus erat miseriam, ita ut templum Dei effecisset fornicationis speluncam; venerabilis et bonæ memoriæ prædecessor noster Galo, Parisiensis episcopus, tantam pestem non ferens, infames et incorrigibiles personas pro turpitudine vitæ a prædicto eliminavit et prorsus alienavit monasterio. Volens etiam sanctum locum altiori ordine decorare, prædictum sancti Eligii monasterium cum omnibus ad illud pertinentibus ecclesiæ beati Petri Fossatensis jure perpetuo habendum, minus tamen canonice, quam deceret, donavit et concessit. Quod siquidem donum, quia inordinate, nec ita ut oporteret secundum Deum, actum est; abbas ecclesiæ Fossatensis Theobaldus, vir quidem discretus et honestus, suæ et subditorum famæ consulens et saluti, prædictum beati Eligii monasterium nobis in nostra manu reddidit et dimisit, et se et monachos Fossatenses prædictum monasterium nec secundum Deum adeptos esse, nec bene possedisse cognovit.

AUCTORE
J. G.

73 *Cum vero idem monasterium in manu nostra diu tenuissemus; tandem misericordia, quæ omnis humilitatis amica est, oculis nostris se offerens visa est nobis exigere, ut, quod prædictus abbas nobis dimisit timore Dei et humilitate compunctus, ecclesiæ Fossatensi misericorditer donaremus. Dignum enim non erat, ut ex hoc, quod gratia humilitatis fecisse videbatur, aliquid ei damnum vel incommodum sequeretur. Imo, quod amor humilitatis videbatur, ut ita dicamus, abstulisse, misericordia, quæ illius amica est, debebat restituere. Amore itaque misericordiæ inclinati, et petitione domni Papæ Innocentii, et prece domni Ludovici, illustris et gloriosi Francorum regis, inflexi, et religiosorum virorum inducta, assensu et Bernerii decani et capituli nostri prædictum sancti Eligii monasterium cum omnibus ad illud pertinentibus Ascelino abbati, et ecclesiæ beati Petri Fossatensis perpetuo habendum, salvo quidem in omnibus jure nostro et successorum nostrorum, et salvis in omnibus et per omnia consuetudinibus ecclesiæ Parisiensis, donamus et concedimus; ita scilicet, ut abbas Fossatensis præscriptum monasterium tanquam cellam suam possideat, et in monachos, ibi Deo militantes, plenam et perfectam abbatibus potestatem exerceat, dum ipse, et successores sui abbates, et monachi Fossatenses in nostra et successorum nostrorum episcoporum Parisiensium subjectione permanserint; et Parisiensi ecclesiæ, et nobis jus et honorem nostrum et consuetudines nostras in omnibus conservaverint et reddiderint. Institutum tamen est, ut duodecim ad minus monachi cum suo Priore ad serviendum Deo illic apponantur, qui juxta Regulam sancti Benedicti ad ordinem tenendum sufficere videantur.*

patet, eis in-
colenda resti-
tuitur,

74 *Sciendum vero est, quia eandem illam potestatem, quam prædecessores nostri in monasterium sancti Eligii, et in abbatissam, quæ ibi antiquitus fuerat, habuerunt, nos in abbatem Fossatensem ex integro habemus et in perpetuum retinemus, quantum scilicet ad cœnobium sancti Eligii et ad res illius monasterii pertinere videtur. Sed, ut totius alterationis molestia in posterum excludatur, quid potestatis episcopus, quid juris aut consuetudinis canonici sanctæ Mariæ, tam in abbatissam,*

sub certis ta-
men conditio-
nibus

AUCTORE
J. G.

abbatissam, quam in monasterium illud prius possederint, et modo possideant, evidenter et aperte distinximus. Sciendum igitur est, quod, quoties Parisiensis episcopus ad justitiam vocavit, illa procul dubio omnem executam justitiam ante episcopum se praesentavit. Si autem servus, vel ancilla, vel hospes illius monasterii contra personam episcopi, aut contra proprias res illius aliquid foris fecisset: abbatissa, audito prius episcopi mandato, illos in praesentiam episcopi ad justitiam faciendam adduxisset; et post justitiam episcopi abbatissa suos districtus accepisset, si voluisset. Quod si abbatissa servos vel ancillas monasterii libertate donare, aut terram alienare, aut manufirmam facere voluisset; nullam id faciendi licentiam habuisset absque assensu episcopi et absque charta sigillo ejus et sigillo cancellarii firmata. Hanc ergo potestatem in abbatissam et in monasterium sancti Eligii praedecessores nostri habuisse noscuntur; et nos quoque in abbatem Fossatensem eandem retinemus potestatem, nihil nostri juris relinquentes vel relaxantes.

onerosis altis-
que, quae no-
minatim

75 Canonici vero beatae Mariae praedictum monasterium singulis annis duos pastus ex debito persolvit, unum in festivitate sancti Pauli, alterum in festo sancti Eligii. Itaque uterque pastus in rectorio canonicorum recipitur. Consuetudo etiam est, ut praefati cenobii conventus una cum canonicis beatae Mariae processiones faciant, in die Rogationum et in die Ascensionis et in funeribus canonicorum: alias etiam processiones aut pro aeris serenitate, aut pro aliqua tempestate sive necessitate, si canonici facere disposerint; necesse est, praedictum conventum canonicorum instituta sequi, eosque, si mandaverint, in his processioneibus comitari. Praeterea, quoties mater ecclesia a divino officio cessaverit, cenobium sancti Eligii ex necessitate cessabit. Sub hac igitur distinctione cenobium sancti Eligii ecclesiae Fossatensis in cellam possidendam concedimus, eo scilicet tenore, ut, quoties Fossatensis abbas debitam professionem in Parisiensi ecclesia fecerit, praesente episcopo, fateatur, cenobium sancti Eligii ex dono episcopi et beneficio Parisiensis ecclesiae se habere. Volumus et determinare, quod homines praedicti cenobii in exercitum regis, inconsulto episcopo, non debent ire; sed abbas aut Prior ex praecoepo episcopi illos debent in exercitum mittere.

hic recensetur;

76 Definitum est etiam, ut in festo sancti Eligii canonici sanctae Mariae dextrum chorum, monachi sinistrum teneant; ita ut cum canonico, qui chorum tenuerit, aut Prior aut cantor monachorum chorum teneat, nec alia persona ad illud admittatur; Missam vero aut abbas aut Prior cantabit. Quod si uterque aberit, aliquis ex clero nostro illam celebrabit. Sciendum vero est, quia die illo praedictus pastus redditur ex sex porcis vivis et sanae carnis, ex duobus modiis vini et dimidio ad mensuram nostri claustrum, et tribus sextariis frumenti bene vanati. Pastus vero, qui redditur in festo sancti Pauli, de octo constat arietibus et duobus modiis vini, et dimidio sextario, et ex duobus sextariis et dimidio frumenti bene vanati, et ex sex nummis et obolo. Ut autem hoc ratum et inconcussum permaneat; praesentem chartam fieri praecipimus, et sigillo nostro signavimus, et manibus canonicorum nostrorum firmandam tradidimus. Signum Stephani episcopi. S. Bernerii decani etc. Actum publice in capitulo sanctae Mariae anno Incarnati Verbi mxxxiv, regnante Ludovico rege anno xxvii, Ludovico rege in regem sublimato anno iii, anno episcopatus Stephani xi. Datum per manum Algrini cancellarii.

sed post annos
circiter 400
monachis sub-
stituti illic
sunt presby-
teri seculares

77 Sic fuerat per anno circiter quadringentos a Fossatensibus Benedictinis Eligianum monasterium titulo cellae seu prioratus possessum, cum rerum illius facies rursus mutata est. Audi editores Galliae Christianae tom. VII, col. 280: At vero, inquit, tandem hic prioratus sortem abbatiae S. Mauri

secutus est; cum enim... episcopatu Parisiensi unita fuisset anno 1355, unitus fuit et prioratus, in quem Johannes du Bellay, episcopus Parisiensis, (de quo vide tom. cit., col. 160) et primus sancti Mauri Fossatensis decanus, presbyteros seculares iuduxit. Clementis Papae VII bullam et commissariorum litteras, quae citato tomo VII Galliae Christianae inter Instrumenta ecclesiae Parisiensis col. 141 et sequentibus exstant, curiosus lector adeat. Sufficiet mihi ex illis hujusce mutationis causas factique rationes recensere. Praefatus Joannes du Bellay, Parisiensis episcopus, ipsique Benedictini Fossatenses, interponente se ad eandem rem Francisco I Galliarum rege, apud Clementem VII Papam impense institerant, ut, quoniam antiqui fructus episcopatus Parisiensis ad commodam episcopi sustentationem, temporum et rerum qualitate pensata, pro quadrimestri non sufficiebant; monachi vero S. Mauri a Regularis disciplinae observantia ac Regulari vivendi modo plurimum a fidelium multitudine ad ecclesiam suam devotionis causa accedentium distrahebantur, placeret Romano Pontifici Apostolica sua auctoritate non modo nomen monasterii et prioratum omnino suppressere, ac in ecclesia monasterii S. Mauri Regularem monachorum statum in statum canonicorum presbyterorum et clericorum saecularium immutare, sed et in prioratibus presbyteros idoneos saeculares vel quorumvis Ordinum Regulares, qui curam animarum illis incumbentem exercerent, constitui permetteret, bona vero monasterii ac prioratum in Parisiensis episcopi emolumentum et erigendi saecularis capituli sustentationem cederent. Pontifex, data anno 1355 Idibus Junii bulla, rei executionem demandavit tribus nominatis deputatisque commissariis, Philippo, abbati monasterii S. Genovefae Parisiensis, Germano de Brie, archidiacono Albiensi, et Nicolao Quelin, thesaurario omnium Sanctorum de Mauritonia (Gallicae de Mortagne) Sagiensis diocesis, atque hi tandem anno 1356, die 17 Augusti lata, ut vocant, definitiva sententia, quod fuerat a Parisiensi episcopo et Fossatensibus monachis postulatum, executioni rite mandarunt. Ita Eligianum monasterium, quod a monialibus Columbanianis ad Fossatenses Benedictinos, ab his ad Stephanum, Parisiensem episcopum, ab hoc rursus ad Fossatenses transierat, denuo ad Parisiensem episcopum rediit, qui, testibus Felibiano et Lobineau tom. II Hist. Urbis Parisiensis pag. 995, Benedictinis monachis saeculares presbyteros, sacro illic ministerio functuros, substituit.

78 His tandem eodem loco successerunt clerici Regulares S. Pauli, a concessa ipsis Mediolani S. Barnabae ecclesia, Barnabite vulgo dicti, qui collapsam S. Eligii ecclesiam summo labore parique industria restaurarunt, ibique hodieum Deo deserviunt. De hoc argumento fuse idiomate Italico egit Franciscus Barelli tom. II Monumentorum Originis et Progressus Congregationis clericorum S. Pauli, qui vulgo Barnabite dicuntur, lib. viii, cap. 9, pag. 642 et seqq. Gallicae vero idem argumentum succinctius tractant Felibianus et Lobineau tom. II Historiae Urbis Parisiensis pag. 1549 et seqq. Praecipua, quae huc spectant, eo ferme compendio redeunt. Posteaquam primus Parisiensium archiepiscopus, Joannes Franciscus de Gondi (de quo vide Galliam Christianam auctam tom. VII, col. 174 et seqq.) retentis sibi cum prioratus titulo Eligiani prioratus redditibus, anno 1629 Eligianam domum cum omni suppellectili sacra Barnabitis concessisset, prima horum clericorum cura fuit, collapsam Dei domum suis sumptibus instaurandi; at cum manum operi admovissent, incepta perficere sacra civilique auctoritate primum prohibiti fuerunt: verum inhibitione hac feliciter sublata, cum archiepiscopus Parisiensis donationis a se factae instrumentum per publicum notarium anno 1651 legitime confici curasset, eodem illo anno in prioratus Eligiani possessionem integram Barnabitis misit, neve usi subsecuturo tempore molestia de hujus aedis possessione crearetur, factam a se donationem solemnem formula ratam

et his denum
clerici Regu-
lares, dicti
Barnabite.

F

A ratam habuit anno 1659, eamque senatus regis rite approbavit. Hunc in modum Barnabitis, qui 9 Maji anno 1656 decreto supremi senatus Parisiensis

admissi Parisiis fuerant, pacifice Eligianum S. Aureæ asceterium, tot vicissitudinibus obnoxium, possidere in posterum licuit.

DE S. PETRO EPISCOPO MARTYRE, FORTE EODEM CUM S. PETRO CAPITOLIO, IN ARABIA.

SYLLOGE HISTORICO-CRITICA.

C. B.

Quis sit hic Sanctus et quando martyrio affectus.

ANNO DCCCLIII. Per S. Petrum, qui a Romano et Castellano hodie annuntiat,ur,

Baronius aliique eruditissimi viri, qui Martyrologium Romanum reformarunt, hodie in hoc S. Petrum, episcopum martyrem, ita annuntiant: Damasci, sancti Petri, episcopi et martyris, qui accusatus apud Agarenorum principem, quod fidem Christi doceret, lingua, manibus pedibusque amputatis, cruci affixus, martyrium consummavit. Castellanus eadem etiam annuntiatione, totidem fere verbis concepta, in Martyrologio suo Universali, utpote cui totum Romanum, Gallicæ redditum, inseruit, S. Petrum, episcopum martyrem, hodie commemorat. Verum, inquiet non nemo, nec Martyrologium Romanum, nec Universale Castellani civitatem exprimit, cujus Petrus, quem celebrant, fuerit episcopus. Quo ergo de S. Petro, episcopo martyre, in binis illis Fastis sacris sermo est? An forte de S. Petro, Damasci metropolitæ, cujus ad annum secundum Constantini Copronymi in sua Chronographia meminit Theophanes? Antequam meam hac super re promam sententiam, quoniam hic usui sæpe futurum est, quod de S. Petro, Damasci metropolitæ, sanctus ille, Sancto huic eovæus, chronographus memoriæ prodit, totum id hic in medium adduco; ac ipsa quidem Græca Theophanis verba huc transcribo, ut ita suum ferre queat eruditus lector iudicium de nova versione Latina, quam vis subjuncturus sum, quod antiquitus ab Anastasio bibliothecario novissimeque a Jacobo Goaro sat accurate, ut apparet, Latine reddita non sint.

S. Petrus, Damasci metropolitæ, de quo hic Theophanes,

Sic habent: Οὐαλιὸς δὲ Πέτρον τὸν ἀγιώτατον μητροπολίτην Δαμασκού ἡλιοποιομένην ἐκίλευσε, ὡς ἀνάφαντον ἐλέγχοντα τὴν τὸν Ἀράβων καὶ Μανιχαίων ὁμοσέβειαν. Ἐξόρισεν δὲ αὐτὸν κατὰ τὴν ἐδαίμοσα Ἀραβίαν, ἕως καὶ τελευτῆσαι μαρτυρήσας ὑπὲρ Χριστοῦ, καὶ τραπὼς ἐκφανήσας τὴν ψαίαν λειτουργίαν, ὡς οἱ διηγησάμενοι φασὶν ἰδίαις ἀκοαῖς πεπληροφορηθεῖσαι. En nunc adornatam a me versionem Latinam: Porro Valid (Arabum scilicet princeps) Petro, sanctissimo Damasci metropolitæ, utpote Arabum et Manichæorum impietatem palam redarguenti, linguam jussit præscindi. Adhæc illum in Felicem Arabiam relegavit; ubi etiam martyrio consummatur, cum Christo perhibuit testimonium, divinumque Missæ Sacrificium clara voce celebravit, uti, qui retulerunt, propriis se auribus percepisse, asserunt. Ita Theophanes, brevi, quæ ad S. Petrum, Damasci metropolitam, spectant, elogio exponens. Inquiri nunc, de quo S. Petro, episcopo martyre, in binis Fastis sacris supra laudatis sermo instituitur. Sanctus Petrus, Damasci episcopus, seu potius metropolitæ, de quo verbis huc jam transcriptis Theophanes, a Galesinio ad 4 Januarii annuntiat; apud nos autem ad eundem diem inter Prætermisissos refertur hoc modo: « S. Petrus, episcopus Damascenus, martyr. » Galesin. De eo Martyrol. Roman. iv Octobr. Fecerunt itaque, uti ex his verbis nemo non intelliget, in ea opinione Majores nostri, ut per Petrum, episcopum martyrem, qui hodie Romano inseritur, designari existimarint. S. Petrum, Damasci metropolitam, ab Arabibus, uti ex Theophane apparet, martyrio affectum.

5 Porro eandem etiam opinionem amplexi sunt Castellanus in Sanctorum Tabula, Martyrologio suo Universali subjecta, et auctor Indicis ad Martyrologium Romanum, anno 1701 typis Moretianiis excusum; his autem, uti etiam Majoribus nostris, in eadem sententia jam præverat Baronius. Etenim in suis, quas Martyrologio Romano adjecit, Annotationibus hodie in Petrum, episcopum martyrem, ita observat: De eodem (Petro scilicet, episcopo martyre) hac die Græci in Menologio (Sirlletiano scilicet, quod Menologio Græcorum Baronius semper intelligit) ejusque certamen describunt... Meminit ejusdem (Petri, episcopi martyris) Cedren. in Compend. anno secundo Copronymi. Petrus, de quo ad 2 Constantini Copronymi annum in suo Historiarum Compendio Cedrenus, alius non est, quam S. Petrus, Damasci metropolitæ, ab Arabibus, teste Theophane, pro fide occisus, ac proin hunc Sanctum hodie celebrari in Romano, vult Baronius. Quapropter cum eruditissimus hic Martyrologii Romani reformator compertum utique habuerit, de quibus in hoc Sanctis faceret sermonem, ei ego hic, decessorum meorum motus exemplo, propense assentior, de quo S. Petro, Damasci metropolitæ, ab Arabibus occiso, qui præterea Martyrologio Romano nusquam alibi inscribitur, hodie in hoc agi, persuasum habeo. Nec, ut contrarium sentiam, movere me potest, quod Petrus, episcopus martyr, a Romano, cui inscribitur, Damasci ponatur; Petrus autem, Damasci metropolitæ, non ibi, sed in Arabia, uti ex Theophanis verbis, supra huc transcriptis, liquet, vitæ cursum terminarit.

designari ostenditur

E

4 Cum enim, etsi Damasci non consummarit, inceperit tamen, teste Theophane, Petrus, Damasci metropolitæ, ibidem martyrium, potuit hinc, etsi etiam cultum ecclesiasticum, Sanctis deferri solitum, ratione ejus posset Damasci poni, ibidem apud Christianos, sub Saracenorum jugo gementes, verosimiliter adeptus non fuerit, diu nihilominus in honorifica celebrique apud illos manere memoria, eaque de causa Damasci a Martyrologii Romani conditoribus reponi. Verum alia longe gravior difficultas hic occurrit. [Etenim per hodiernum Romani Martyrologii Petrum, episcopum martyrem, etiam designatur Petrus, Sirlletiano Græcorum Menologio hodie inscriptus et Capitolius vocatus. Id verbum præced. huc transcriptis a Baronio sat aperte innuitur, patetque vel ex sola de S. Petro, episcopo martyre, Romani Martyrologii annuntiatione, utpote ex elogio, quo Petrus Capitolius in Sirlletiano hodie ornatur, maximam partem manifestissime deprompta. Quapropter, cum ex supra dictis per hodiernum Romani Petrum etiam designetur Petrus, Damasci metropolitæ, ab Arabibus necatus, necesse est, ut hic a Petro Capitolio non distinguatur. At vero est etiam, cur inter Petrum, Dasmasci metropolitam, et Petrum Capitolium distinctio facienda non immerito queat videri. Hic enim in Sirlletiano hodie ita memoratur: Eodem die (4 Octobris) commemoratio sancti martyris Petri Capitolii. Hic, cum sapientia multis præstaret, legitimo matrimonio copulatus, cum tres filios genuisset, monasticam vitam subiit; presbyter vero creatus ab episcopo Bostrensi, tanquam Christianorum magister, accusatus est apud Agarenorum principem. Itaque propter

Hic S. Metropolitæ a S. Petro Capitolio, Menologio Sirlletiano

F